

”Meitä on yhä vähemmän ja vähemmän – ja vastustus on lisääntynyt”

Kielellinen eriarvoistaminen pohjalaisten ruotsinkielisten nuorten aikuisten kokemana ja käsittämänä

Stina Savolainen

Kaikki suomalaiset ovat sitä mieltä, että suomen kieli on paras ja ruotsin kielen saa heittää pois.
(tykl/aud/1860.)

Yllä oleva lainaus on ruotsinkielisen nuoren mielipide suomenkielisten suhtautumisesta ruotsin kieleen ja ruotsinkielisiin. Lainaus on ote haastatteluaineistosta, jossa kyseinen nuori kertoo kokemuksistaan suomen ja ruotsin kielten tasa-arvoisuudesta. Hän kokee tärkeäksi, että ainakin tietyissä viranomaistehtävissä ja ammateissa toimivat suomenkieliset osaisivat jonkin verran ruotsia. Hän oli ollut tilanteessa, jossa poliisi ei osannut ruotsia.

Ruotsinkieliselle on suomenkielistä tavallisempaa joutua häirinnän tai kielisyrrjinnän kohteeksi, kokea ennakkoluuloja tai vihapuhetta oman kielensä takia (Mannila 2020, 24; Lindell 2021a, 42; Nyqvist ym. 2021, 49–50; Cremin 2023). Valtioneuvoston laatiman *Kansalliskielistrategian* (2021) avulla halutaan varmistaa ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutuminen vähemmän puhuttuna kansalliskielenä (mts. 116–117). Tutkimusten mukaan viidennes maamme ruotsinkielisistä on kokenut jonkinasteista kielisyrrjintää (Lindell 2021a, 13). Viranomais- ja digipalveluissa saatu ruotsinkielinen palvelu on koettu huonotasoiseksi. Esimerkiksi ruotsinkielisissä tekstikäänöksissä on ollut puutteita, tai ruotsinkieliset linkit eivät ole toimineet. Virkamiesten ruotsin kielen taidot ovat olleet puutteellisia tai ruotsinkielisille on saatettu ehdottaa asiointikielen vaihtamista suomeksi. (Heittola 2017; Lindell 2021a, 85–86, 94; Herberts 2023, 31–35.) Lisäksi on tullut esiin, että turvallisuusviranomaisilta, kuten poliisilta tai palokunnalta, on ollut hankala saada riittävän hyvätasoista ruotsinkielistä palvelua (Herberts 2023, 25, 27–29). Ruotsinkielisiin kohdistuu myös vihapuhetta tai loukkaavia kommentteja (Mannila 2020, 24; Sandell 2022; Cremin 2023). Varsinkin internetissä esiintyy yhä aggressiivisempää vihapuhetta ruotsinkielisyyttä ja ruotsinkielisiä kohtaan (Sandellin 2022, iii, 17).

Tässä artikkelissa perehdyn kielellisen tasa-arvoisuuden kokemuksiin Pohjanmaan ruotsinkielisten nuorten aikuisten näkökulmasta. Kielisyrrjintä, negatiiviset asenteet ja häirintä ovat tällä hetkellä erittäin ajankohtainen aihe, ja kuka tahansa voi joutua näiden ilmiöiden kohteeksi. Tutkimuskohteenani on maamme kielivähemmistöön kuuluvat ruotsinkieliset nuoret

aikuiset, joiden mahdollisuus oman kielen käyttöön ei ole aina itsestäänselvyys. Esimerkiksi pelkästään puhumalla omaa äidinkieltään he saattavat kohdata rajoitteita, syrjintää ja häirintää, vaikka heillä on samanlaiset kielelliset oikeudet kuin valtaväestöllä. Artikkelissani selvitän, millaista kieleen liittyvää eriarvoisuutta ja asenteellisuutta tutkimuskohteeni ruotsinkieliset nuoret ovat kohdanneet. Paneudun aiheeseen palveluiden saantiin, kielisyrjintään ja kieliasenteisiin liittyvien teemojen kautta. Pohdin yhdenvertaisuuden näkökulmasta sitä, mitä ruotsinkielisiin kohdistuva ulkoapäin tuleva kategorisointi ja asenteellisuus merkitsee heille ja miten se vaikuttaa heihin. Avaan pohjalaisten ruotsinkielisten nuorten aikuisten käsityksiä ja kokemuksia kielisyrjinnästä, oikeuksista ja mahdollisuuksista oman kielen käyttöön liitetyistä merkityksenannoista.

Vaikka suomen- ja ruotsinkielisten kieliryhmien väliset suhteet ovat yleisesti ottaen hyvät, on kielikysymys eli ruotsin kielen asema ollut kauan esillä julkisessa keskustelussa. Kriittinen keskustelu on kohdistunut muun muassa ruotsin kielen pakolliseen asemaan kouluopetuksessa ja ruotsin kielellä tarjottaviin julkisiin palveluihin. (Saukkonen 2011; Väistö 2017; Pitkänen ja Westinen 2017; Himmelroos ja Strandberg 2020, 12–13.) Ruotsinkieliset tahot¹ ovat pitkään olleet huolestuneita ruotsin kielen käyttöalaaan kohdistuvista paineista. Ruotsin kieleen ja ruotsinkielisiin on liitetty ja edelleen liitetään monia kulttuurisia ajattelumalleja, joista osa on kielteisiä (ks. esim. Saukkonen 2011, 77–79, 87; Sandell 2022). Suomenkielisten asenteita ruotsinkielisyyttä kohtaan on selvitetty 1990-luvulta alkaen (esim. Allardt 1997; Bengtsson 2013; Himmelroos ja Strandberg 2020). Oikeusministeriön teettämällä kielibarometrikyselyllä suomen- ja ruotsinkielisten välisiä suhteita on mitattu säännöllisesti 2000-luvulta lähtien. Kyselyssä kartoitetaan kaksikielisten kuntien kielivähemmistöihin kuuluvien suomen- ja ruotsinkielisten kokemuksia kieli-ilmapiiiristä, palveluiden saamista omalla äidinkielellä ja kielellisten oikeuksien toteutumista. (Lindell 2021a.)

Artikkelini sijoittuu etnologian tutkimusalaan. 2000-luvulla erilaiset yhteiskunnalliset ilmiöt ja epäkohdat yksilöiden itsensä kokemina ovat tulleet entistä vahvemmin osaksi alan tutkimuskenttää (esim. Hämeenaho 2014; Fingerroos ym. 2017; Steel ja Rinne 2019). Artikkelini laajentaa etnologiassa tehtävää identiteetti- ja vähemmistötutkimusta: Pohjanmaan ruotsinkielisten kokemukset kieli-ilmapiiiristä ja asenteista eivät ole saaneet juurikaan huomiota suomenkielisessä identiteetti- ja vähemmistötutkimuksessa. Kokemuksellinen tieto on kuitenkin erittäin tarpeellista, sillä sen kautta voidaan paremmin tulla tietoiseksi tässä käsittelemästäni aiheesta eli syrjinnän muodoista ja sen vaikutuksista äidinkieliin ilmaisuun, kieliryhmien välisiin suhteisiin tai käsitykseen viranomaisluottamuksesta. Artikkelini kautta haluan lisätä ymmärrystä yhdenvertaisen kohtelun merkityksestä osana maamme ruotsinkielisten – mutta myös muiden vähemmistöryhmien – arjen hyvinvointia ja oikeuksia.

Artikkeli etenee siten, että ensin esittelen ruotsin kielen aseman Suomessa ja maamme ruotsinkielisen väestöosan. Sitten esittelen tutkimukseni teoreettisen taustan, tutkimusaineistoni ja metodologiset valintani. Sen jälkeen käsittelemän nuorten näkemyksiä ja kokemuksia palveluiden saamisen haasteista omalla äidinkielellään, äidinkielen puhumisen takia koettua häirintää sekä heihin suomenruotsalaisina yhdistettyihin ennakkokäsityksiin että negatiiviseen asenteellisuuteen. Lopuksi teen yhteenvedon ja johtopäätökset.

¹ 2000-luvulla on perustettu useita kansallisia ja paikallisia toimijoita, kuten suomenruotsalaisten kansankäräjät *Folktinget*, jotka edustavat ja valvovat suomenruotsalaisten etuja ja oikeuksia ja haluavat välittää eläviä tapaamisia ruotsin- ja suomenkielisten kesken (Saukkonen 2011, 77–79).

Ruotsin kielen asema ja ruotsinkieliset Suomessa

Viralliset kansalliskielemme ovat suomi ja ruotsi. Maamme ruotsinkielisten perusoikeuksiin kuuluvat kielelliset oikeudet, eli oikeus käyttää omaa kieltään valtion viranomaisissa, tuomioistuimissa ja kaksikielissä kunnissa ilman, että perusoikeuksiin tarvitsee erikseen vedota.² (Perustuslaki 731/1999 § 17.) Vuonna 2022 ruotsia puhui äidinkielenään 281 223 henkilöä eli 5,2 % maamme väestöstä. (Tilastokeskus n.d. a.)³ Suomenruotsia kielenä pidetään ruotsin kielen alueellisena varianttina, joka poikkeaa ruotsinruotsista etenkin ääntämykseltään (Kansalliskielistrategia 2021, 91).

Maamme historiassa ruotsi ja suomi ovat olleet pitkään rinnakkain puhuttuina väestökielinä. Arviolta noin 20 % väestöstämme puhui äidinkielenään ruotsia Suomen kuuluessa hallinnollisesti Ruotsiin. (Reuter 1997, 95; Folktinget 2010, 19; ks. esim. Engman 2016, 16, 35–36, 97.) Ruotsin kieli oli erityisesti hallinnon ja koulutuksen pääkieli vuoteen 1809 asti, mutta tämän jälkeenkin, osana Venäjää, ruotsin kieli säilyi vahvana kielenä hallinnossa ja ylemmän väestöluokan puhuttuna kielenä. Valtaosa maamme väestöstä puhui kuitenkin suomea, ja suomen kielen asema vahvistui koko autonomian ajan. 1800-luvun lopulla suomen kielestä tuli suuriruhtinaskunnan hallitseva kieli. (Tandefelt 1999; Folktinget 2010, 17–20; Engman 2016, 11–16, 36, 101, 103–104.) Vuoden 1863 kieliasetuksessa Aleksanteri II vahvisti suomen kielen viralliseksi viranomaiskieleksi, ja vuonna 1902 suomen kieli sai viralliseksi aseman valtakielinä (Tandefelt 1999; Engman 2016, 97, 103; Opetushallitus n.d.e). Samalla ruotsinkielinen väestö muuttui kielivähemmistöksi (Lönngqvist 1981, 9, 136–137).⁴ Suomen ollessa osa Venäjää, Suomi etääntyi vähitellen Ruotsista. 1800-luvulla syntynyt suomalainen nationalismi eli kansallisuusaate-ilmio kannusti suomenkielisiä kehittämään omaa kulttuuriaan ja instituutioitaan. Suomalaiskansallinen liike halusi parantaa suomen kielen oikeuksia vastamaan valtaväestön asemaa. Toisaalta samalla ruotsinkieliset alkoivat myös korostaa omaa kieltään ja kulttuuri-identiteettiään vastalauseena suomalaiskansalliselle liikehdinnälle. Etenkin 1920- ja 1930-luvuilla kielikysymykset aiheuttivat jännitteitä suomen- ja ruotsinkielisten välille. Tänä aikana syntyi käsite suomenruotsalaisuus. (Tandefelt 1999; Engman 2016, 45–50, 82, 97–134, 148–154; 293–234; Himmelroos ja Strandberg 2020, 11–20.)

Ruotsin kielen asema kielikeskustelussa on siis ollut esillä jo pitkään. Vuonna 1922 säädettiin ensimmäinen kielilaki, joka määritteli ruotsin kielen yhdenvertaiseksi suomen kielen kanssa sekä antoi ruotsinkielisille oikeuden käyttää omaa kieltään valtion viranomaisten kanssa asioissa. (Lönngqvist 2001, 30; Nuolijärvi 2005, 288; Folktinget 2010, 20.) Sittenkin lakia on muutettu useaan otteeseen, ja tällä hetkellä voimassa oleva kielilaki astui voimaan 2004. Nykyisessä kielilaissa vahvistettiin yksilön kielelliset oikeudet, julkisen vallan oikeus edistää

2 Vuonna 2004 voimaan tulleessa kielilaissa säädetään vielä tarkemmin yksilön kielellisistä oikeuksista. Esimerkiksi viranomaisten tulee huolehtia siitä, että kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Kaksikielisten viranomaisten alueeseen kuuluu kaksikielisiä kuntia, ja heidän tulee käyttää yksityis- ja oikeushenkilöiden äidinkieltään, ruotsia tai suomea. (Kielilaki 423/2003.)

3 Luku perustuu henkilöiden tai lasten huoltajien väestörekisterijärjestelmään ilmoittamaan äidinkieleen. Väestörekisterijärjestelmään voi ilmoittaa vain yhden äidinkielen. Äidinkielen voi myös vaihtaa myöhemmin itse. (Kansalliskielistrategia 2021, 90; Oikeusministeriö n.d., 3.)

4 Maamme ruotsinkielisten osuus on laskenut voimakkaasti 1800-luvulta 1990-luvulle asti. 2010-luvulla ruotsinkielisten osuus väestöstä on pysynyt 5 % tuntumassa koko väestöstä. Ruotsinkielisten väestöläskuun vaikutti voimakkaasti sotien jälkeinen maastamuutto Ruotsiin. (Folktinget 2010, 8, 19–20; Saarela 2021, 13–15, 37–38.)

kielellisiä oikeuksia, sekä määriteltiin yksi- ja kaksikieliset kunnat.⁵ Maamme 310 kunnasta 33 on kaksikielisiä, joista 15:llä on enemmistökielenä ruotsi. (Kielilaki 423/2003; Nuolijärvi 2005, 288, Lindell 2021a, 8–9; Kansalliskielistrategia 2021, 91.)

Vuoden 1968 koulujärjestelmäuudistuksen myötä kaikille tuli pakolliseksi opiskella toista kotimaista kieltä, suomea ruotsinkielisissä ja ruotsia suomenkielisissä kouluissa. Ruotsin kielen pakollisuus nousi keskustelun aiheeksi 1980-luvulla etenkin lehdistössä, jossa kritisoiitiin ruotsin opiskelun pakollisuutta toisena kotimaisena kielenä. Vuoden 2004 kielilain ruotsin kielestä tehtiin vapaaehtoinen aine ylioppilastutkinnossa. (Saukkonen 2011, 17–19; Väistö 2017, 15; Herberts 2020, 194–196; Opetushallitus n.d.e). Käsite ”pakkoruotsi” (ruots. *tvång-svenskan*) keksittiin 1980-luvulla kuvaamaan ruotsin kielen opiskelun pakollista luonnetta. Käsite on nykyään käytössä yleisessä puheessa kouluruotsin nimityksenä, toteaa Herberts (2020, 196). Vuoden 2004 kielilain voimaantulon jälkeen kriittinen keskustelu ruotsin kielen asemasta on noussut useasti ja näkyvämmiin julkiseen keskusteluun etenkin internetissä (Saukkonen 2001, 19; Herberts 2020, 196).

Vuosien 1890–1930 välisenä aikana ruotsinkielisten alueet rajautuivat omiksi kielialueiksi, ja niitä alettiin kutsua nimellä *Svenskfinland*. Nämä alueet sijaitsevat Uudellamaalla, Turun saariston ruotsinkielisissä kunnissa, Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla. (Lönngqvist 2001, 16–21; Folktinget 2010, 12–15, 20–21.) Ruotsinkielinen Pohjanmaa, Kristiinankaupungista Kokkolaan, poikkeaa kieliolosuhteiltaan erittäin paljon muista ruotsinkielisistä alueistamme. Sen kielimiljöötä hallitsee ruotsin kieli. Alueelta on ollut ja on edelleen historiallisesti vahvat kielelliset ja kulttuuriset yhteydet naapurimaahan Ruotsiin. (Folktinget 2010; Saarela 2021, 14–15.)

Kaikki tutkimukseni haastateltavat ovat kotoisin Pohjanmaalta, ja heidän kotikaupungeissaan ruotsinkieliset muodostavat selkeän enemmistön. Esimerkiksi Närpiössä 75,3 %, Mustasaarella 68,8 % ja Pedersören kunnassa 88,6 % asukkaista puhuu äidinkielenään ruotsia. Kristiinankaupungissa ruotsinkielisten osuus kuntalaisista on edellisiin verrattuna alhaisin (53,7 %). (Tilastokeskus n.d. b.) Kaksikielisisissä kunnissa ruotsinkielinen paikallinen enemmistö käyttää luonnollisesti arjessaan omaa äidinkieltään (Lindell 2021a, 101), mikä tulee esille aineistossanikin. Kontakteja suomen kieleen saattaa tulla eteen sosiaalisissa tilanteissa ruotsinkielisen Pohjanmaan ulkopuolella tai työelämässä, esimerkiksi kesätöissä (Lindell 2021a, 101; Savolainen 2021, 273) tai vapaa-ajalla. Käytän artikkelissani samanaikaisesti käsitteitä *ruotsinkielinen* sekä *maamme ruotsinkielinen väestö tai väestönosa*, joilla viitataan ruotsia äidinkielenään puhuviin Suomen asukkaisiin eli suomenruotsalaisiin.

Kielivähemmistön kuuluvien ruotsinkielisten nuorten eriarvoisuuden kokemukset tutkimuskohteena

Artikkelini sijoittuu etnologiseen identiteetti- ja vähemmistötutkimukseen. Etnologien tutkimuskohteita ovat pitkään olleet monikulttuurisuus sekä identiteetti- ja vähemmistökysymykset (esim. Ruotsala 2002; Siivonen 2008; Kuczynski 2010; Kallberg 2023; Pohtinen 2023). Haastateltavat kuuluvat maamme ruotsinkieliseen väestönosaan, joka on kielellinen ja kulttuurinen vähemmistöryhmä (Allardt 2015; Klinkmann, Henriksson ja Häger 2017, 12).

5 Kielellisen jaotuksen yksikkö on kunta. Kielilain mukaan kunta on kaksikielinen, kun vähintään 8 % asukkaista tai vähintään 3 000 asukasta puhuu vähemmistökieltä, ruotsia tai suomea, äidinkielenään. Valtioneuvosto säättää asetuksella kunnat kaksikieliseksi virallisen tilaston perusteella. (Kielilaki 423/2003.)

Vähemmistö-käsitteellä tarkoitetaan yleensä lukumäärältään pienempää väestönosaa tai ihmisryhmää, joka eroaa enemmistöstä esimerkiksi kielen, rodun tai kulttuuristen ominaisuuksiensa vuoksi (Allardt ja Starck 1981, 38–39; Ihmisoikeudet n.d.)⁶. Valtiot eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen vähemmistön määritelmästä, mutta lähtökohtaisesti vähemmistöillä tarkoitetaan etnisiä, kielellisiä, kulttuurisia ja uskonnollisia vähemmistöjä, jotka ovat saaneet kansanvälistä säätelyä esimerkiksi YK:n ja Euroopan neuvoston vähemmistösäätelyn myötä. Kansainvälisillä vähemmistöjulistuksilla ja -sopimuksilla pyritään tukemaan vähemmistöjen oikeuksia omaan kulttuuriin, kieleen ja uskontoon. (Ihmisoikeudet n.d.)

Kielivähemmistöjen kielen asemaan ja käyttömahdollisuuksiin vaikuttaa lainsäädäntö. Vaikka ruotsinkieliset ovat kielellisesti vähemmistöasemassa, heillä on siis lain mukaan samat kielelliset ja kulttuuriset oikeudet kuin enemmistössä olevilla suomenkielisillä (Ihmisoikeudet n.d.; Kielilaki 423/2003). Suomenruotsalaiset ovat toisaalta poikkeavassa asemassa suhteessa muihin vähemmistöihin, koska heidän kielenkäytön oikeuksiaan suojataan kiellainsäädännön avulla. (Kielilaki 423/2003; Folktinget 2010, 3). Huolimatta laista, oman kielen käyttö voi olla rajoittunutta tai rajautuu tiettyihin konteksteihin, esimerkiksi vain kotiin. Uskallus käyttää omaa äidinkieltä voi liittyä siihen, pidetäänkö sitä yhdenvertaisena muiden joukossa ja millaiset ovat muiden kanssaihminen kieliasenteet. (Paananen ym. 2023, 9–13).

Kuten muille vähemmistöryhmille, ruotsinkielisille kieli- ja identiteettikysymykset sekä oma asema suhteessa valtaväestöön ovat tärkeitä kysymyksiä. Vähemmistöryhmille myönnetty taloudelliset, kulttuuriset, poliittiset ja demografiset resurssit vahvistavat heidän olemassaoloaan ja elinvoimaisuuttaan (Liebkind & Henning-Lindblom 2015, 195).

Harjula, Annola ja Ekholm (2021, 319–320) ovat tarkastelleet vähemmistöjä historiallisesta näkökulmasta ja toteavat vähemmistöihin kohdistettujen toimenpiteiden ja lainsäädännön vaikuttaneen vähemmistöihin suhtautumiseen ja ajatusmalleihin. Heidän mukaansa vähemmistöjen määrittelyssä on ollut historian saatossa kyse ilmiöstä, jossa oletetusta yhdenmukaisuudesta poikkeavat on luokiteltu tiettyihin kategorioihin (Harjula, Annola ja Ekholm 2021, 290, 319). Tosin kategorisointia ”meihin ja teihin” tapahtuu ilman vähemmistöjen määrittelyäkin. Tyypillisesti yhteiskunnalliset instituutiot kiinnittyvät osaksi erilaisia kategorisointeja, kuten ikä tai sukupuoli. Kirsi Juhilan (2004) mukaan kategorisoinnilla tarkoitetaan asioiden ja ihmisten asettamista luokkiin joidenkin tiettyjen ominaisuuksien perusteella. Kategoriat kuljettavat kulttuurisidonnaista tietoa, ja tämä tieto antaa mahdollisuuden tehdä johtopäätöksiä, mutta myös liittyy tai vahvistaa ennako- ja väärinkäsityksiä ihmisistä ja ryhmistä (mts. 21–24). Enemmistöä ei kuitenkaan ole ilman vähemmistöä ja myös toisin päin (Lukin 2013).

Ruotsin kieli on haastateltaville keskeinen kulttuurisidonnaisuutta määrittävä tekijä: kaikki haastateltavat identifioituivat suomenruotsalaisiksi. Muutama koki olevansa myös kaksikielinen. Kieli on tärkeä kollektiivista identiteettiä esiintuova piirre, ja se asemoi haastateltavat suomenruotsalaisten kieliyhteisöön (Åström 2001, 38). Ymmärrän identiteetin yksilön käsitteeksi ja kokemukseksi itsestään ja tiettyyn ryhmään kuulumisesta (ks. esim. Siivonen 2008, 73–80). Äidinkieli ei kuitenkaan välttämättä kerro yksilön suhteesta toisiin kieliin: ihmisellä voi olla ensikielenä kaksi äidinkieltä (Opetushallitus n.d. c). Kaksikielisyyden tarkoittaa kahden

6 Suomen kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat ruotsinkielisten lisäksi saamelaiset, romanit, juutalaiset, tataarit, karjalaiset ja vanhavanäläiset (Opetushallitus n.d. d).

kielen sujuvaa ja samantasoista hallintaa lähes äidinkielen tavoin. (Skutnabb-Kangas 1988, 34–38, 64.) Suomenruotsalaisia yhdistävä kulttuurinen erityispiirre on yhteinen kieli, mutta kaikkien ryhmän jäsenten ei tarvitse osata sitä. Kaikilla ei ole aina mahdollisuutta käyttää ruotsin kieltä tai uskallusta pyytää sen käyttämistä palveluissa. (Klinkmann, Henriksson ja Häger 2017, 12; Lindell 2021a, 115, 125–126.)

Kieli ja vuorovaikutus ovatkin erittäin keskeisellä sijalla ihmisyhteisöjen toiminnassa, toteavat Paananen ym. (2021, 6–7, 18–21). Yhteiskunnalliset toiminnot, kuten esimerkiksi koulutus ja palvelujen käyttö perustuvat kielenkäyttöön ja kielellisiin sopimuksiin. Oma kieli ja sen käyttö ovat kytköksissä ihmisen psykososiaaliseen hyvinvointiin. Kielen keskeisestä asemasta seuraa myös monia ongelmia, kuten syrjäytyminen, eriarvoisuus ja eronteot. Vähemmistöjen ja vieraskielisten osallisuudesta puhuttaessa on tärkeää kiinnittää huomio syrjintään ja kielteiseen asenneilmapiiriin. Esimerkiksi sanavalinnat kertovat, millaisena viestin lähettäjä asian hahmottaa ja käsittää. (Mts. 8–9.) Kielellä luodaan yksilöiden ja ryhmien välisiä erontekoa sekä arvo- ja valta-asetelmia (Davis 2008, 67–68; Heino 2023, 60–62; Paananen ym. 2023, 7–9). Kielenkäyttö voi satuttaa ja syrjäyttää, niinpä kielellistä hyvinvointia ei voida edistää vain laeilla, vaan se edellyttää monitasoista vuorovaikutusta ja positiivista asenteellisuutta kanssaihminen kesken, toteavat Paananen ym. 2023. Himmelroos ja Strandberg (2020, 13–14) toteavat myös, että kielellä on keskeinen rooli tarkasteltaessa ruotsin- ja suomenkielisen väestöosan suhteita. Vaikka lait takaavat vähemmistöille samat oikeudet kuin enemmistölle, asenteet ja yleisen julkisen keskustelun sävy vaikuttavat vähemmistöihin (Himmelroos 2020, 192). Yleinen kieli-ilmapiiiri vaikuttaa uskallukseen käyttää kieltä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa (Lindell 2021b). Asenteella tarkoitetaan myönteistä tai kielteistä suhtautumistapaa johonkin henkilöön tai asiaan. Asenteiden syntyyn vaikuttavat informaatio, tilanne, kokemukset ja sosiaaliset tilanteet. (Erwin 2005, 37–40; Tieteen termipankki 3.6.2024.)

Kansalliskielistrategian (2021, 98–99) mukaan ruotsin kielen asema vähemmistökielenä suomalaisessa yhteiskunnassamme on rajallinen verrattuna suomenkielisten asemaan. Ruotsinkielisten kielelliset oikeudet toteutuvat vaihtelevasti eri ruotsinkielisillä alueilla, johon vaikuttaa keskeisesti ruotsinkielisten suhteellinen osuus väestöstä paikallisilla alueilla, kaksikielisissä kunnissa. Kaksikielisistä kunnistamme 15 kunnassa ruotsinkieliset ovat vähemmistönä ja 18 kunnassa enemmistönä (Lindell 2021a, 9). Marina Lindellin (2021a, 73–74, 101–103, 109) mukaan vähemmistön osuudella kaksikielisissä kunnissa on suuri merkitys omalla äidinkielellä saatavaan palveluun. Kaksikielisissä kunnissa enemmistöasemassa olevat ruotsinkieliset saavat paremmin valtion ja kunnan palveluita omalla äidinkielellään kuin kaksikielisissä kunnissa vähemmistönä olevat ruotsinkieliset. Kunnissa enemmistönä olevat ruotsinkieliset, kuten Pohjanmaalla, ovat tyytyväisimpiä kuntien palveluiden toimivuuteen omalla kielellään⁷ (ks. myös esim. Nyqvist ym. 2021). Tämä asettaa ruotsinkieliset epätasa-arvoiseen asemaan sekä suhteessa toisiinsa että valtaväestöön (Kansalliskielistrategia 2021, 99). Ruotsinkieliset, jotka asuvat kunnassa vähemmistöasemassa, näyttävät Marina Lindellin (2021a, 110) mukaan pyytävän harvemmin palvelua omalla kielellään, mikä saattaa joutua henkilön kaksikielisyydestä ja joustavuudesta kielen käytön suhteen. Toisaalta synnä voi olla viranomaisen on heikko ruotsin kielen taito. Lindell (2021a) osoittaa tekemässään Kielibarometri-tutkimuksessa, että kunnissa vähemmistöasemassa olevat niin ruotsin- kuin

7 Marina Lindell (2021a, 79) tarkasteli kuntien palveluista kulttuuri- ja musiikkipalveluita, liikuntatilojen, kirjastojen, kunnan virkamiesten ruotsinkielisiä, paikallisliikenneyhtiöiden ja teknisiin asioihin liittyviä palveluita.

suomenkielisetkin kokevat olevansa kuitenkin oikeutettuja peruspalveluiden saamiseen omalla kielellään.

Tässä artikkelissa käsittelemäni aihe on siitäkin syystä ajankohtainen, että suhtautuminen ruotsinkielisiin ja ruotsin kielen rooliin on ollut viimeisen parin vuosikymmenen aikana Suomessa kireämpää (ks. esim. Lindell 2021b). Kulttuurintutkijana koen tärkeäksi nostaa esille kielisyrjintäteeman, koska sekä kielten rakentamat identifikaatiot ja merkitysmaailmat että näistä johtuvat eronteot ovat ihmisten arkielämässä jatkuvasti läsnä. Kieli vaikuttaa yksilön mahdollisuuksiin, ja Paananen ym. (2023) toteavat sen olevan vallankäytön väline, jolla voidaan rajata pääsyä esimerkiksi palveluihin tai estää oikeuksien toteutumista. Tavat, joilla esimerkiksi ruotsinkielisistä tänä päivänä edelleen puhutaan (ks. esim. Sandell 2021), tuottavat todellisuutta ja eroihin tai stereotyyppioihin perustuvaa representaatiota. Karin Sandellin (2022) mukaan ruotsinkielisiin kohdistettu vihapuhe sisältää samanlaisia negatiivisia retoriisia ilmauksia ja metaforia, joita ruotsinkielisistä on esitetty sata vuotta sitten. Vihapuheella viitataan erilaisiin ilmaisun muotoihin, joilla levitetään vihaa tai halventavia ilmaisuja jotain ihmisryhmää vastaan (Saresma ym. 2022).

Toisaalta kielen lisäksi mikä tahansa sosiaalinen kategoria voi olla perusteena eriarvoisuuden ja haavoittuvuudelle kokemuksille. Monien erilaisten ominaisuuksien ja kategorioiden risteämien ja erojen samanaikaisuus, intersektionaalisuus, voi vaikuttaa ihmisten yhteiskunnalliseen asemaan, asemoitumiseen tai syrjinnän kokemuksiin. (de los Reyes ja Mulinari 2005; Davis 2008; Heino 2023). Syrjinnällä tarkoitetaan eriarvoista kohtelua, nimittelyä tai vihapuhetta jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden tai tiettyyn ryhmään kuulumisen perusteella. Palveluiden saamisessa tapahtuvana syrjintänä voidaan pitää esimerkiksi puutteellista neuvontaa tai palveluiden ulkopuolelle jättämistä kielen takia. (Oikeusministeriö 2019.) Häirinnällä taas tarkoitetaan tilanteita, jossa luodaan loukkaavaa tai vihamielistä ilmapiiriä tai puhetta toisia kohtaan. Henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti loukkaava käytös on häirintää, ja se luetaan syrjinnäksi. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, § 8 ja 14; Opetushallitus n.d. a.)

Haastateltavat kuuluvat itse monenlaisiin kategorioihin, jotka muovaavat heidän kokemustaan ja identiteettiään, esimerkkinä identifoituminen Pohjanmaan ruotsinkielisiin eikä esimerkiksi Turun- tai Uudenmaan ruotsinkielisiin (esim. tykl/aud/1864). He kategorisoivat aineistossa myös suomenkielisiä, kuten suomenkieliset nuoret, suomenkielinen vanhempi tai kaveri. Suomenkielisistä puhutaan aineistossa eniten yhtenä ryhmänä erotuksena ruotsin kieltä puhuvista suomenruotsalaisista.

Etnografinen tutkimusote ruotsinkielisten nuorten kokemusten esiintuojana

Artikkelin ensisijaisena aineistona käytän 21 ruotsinkielisen nuoren aikuisen haastatteluita, jotka toteutin vuosien 2020–2021 aikana. Tutkimusaiheeni valintaan ovat vaikuttaneet omat lähtökohtani Kristiinankaupungissa pitkään asuneena kaksikielisenä henkilönä. Ymmärrykseksi suomen- ja ruotsinkielisten suhteista, kielen kulttuuriseen merkityksestä ja kieliasenteista on luonut pohjan ja motivaation juuri tämän aiheen tarkastelulle. Tavoitteenani on tämän artikkelin kautta voimistaa ääntä maamme ruotsinkielisiin edelleen kohdistuvasta kielisyrjinnästä.

Kaikki haastatellut ovat kotoisin eri puolilta ruotsinkielistä Pohjanmaata, mutta suurin osa heistä on Kristiinankaupungista.⁸ Kaksi ensimmäistä haastateltavaa löysin tuttavaverkostoni kautta (tykl/aud/1859; 1857), ja muut valikoituvat pääosin lumipallomenetelmällä. Suurin osa haastateltavista (15 kpl) on kotoisin Kristiinankaupungista, joka on myös minun kotikaupunkini. Monien haastateltavien ystävä- ja kaveripiiri on myös Kristiinankaupungista, vaikka osa opiskeli haastatteluhetkellä muualla, kuten esimerkiksi Vaasassa ja Turussa. Lähetin haastattelupyynnön myös Kristiinankaupungin ruotsinkielisen lukion rehtorille ja paikalliseen kuntosalirytykseen.⁹ Haastatteluihin osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja haastateltavien omaan kiinnostukseen.

Haastattelut ovat pääosin yksilöhaastatteluita, mutta kaksi toteutettiin parihaastatteluina.¹⁰ Lähes kaikki haastateltavat olivat eri koulutusaloja edustavia opiskelijoita. Kaksi oli haastatteluhetkellä työelämässä, ja yksi piti lukion jälkeistä välivuotta. Kaikki Suomessa opintojaan suorittavat opiskelivat ruotsinkielisissä oppilaitoksissa, ja kolme opiskeli ulkomailla.¹¹ Haastateltavat olivat haastatteluhetkellä 18–26-vuotiaita. Suurin osa haastateltavista oli naisia (16 henkilöä) ja kolmasosa miehiä (5 kpl). Naisten suuri osuus johtuu siitä, että jo haastatellut suosittelivat usein toisia naisia haastateltaviksi. Suurimmalla osalla haastateltavista on ruotsinkielinen perhetausta, mutta viidellä toinen vanhempi on suomenkielinen tai kaksikielinen (tykl/aud/1853; 1857; 1865; 1854; 1867).

Haastattelukielenä käytettiin ruotsia, koska haastateltavat olivat pääosin ruotsinkielisiä. Viiden kanssa haastattelut käytiin suomeksi sekä suomea ja ruotsia sekaisin puhuen. Tuon haastateltavien ”äänen” tuo esille sitaattien muodossa, joka on keino luoda yhteys haastateltavan kokemuksen ja tekemieni tulkintojen välillä (ks. Hämeenaho 2014, 66). Sitaatit olen kääntänyt itse. Olen pyrkinyt näissä aineistolainauksissa säilyttämään sanaston, merkityksen ja tyylin mahdollisimman tarkkaan. Käännöksissä on aina kuitenkin vaarana menettää jotain alkuperäisen puheen vivahteista.

Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluita. Haastattelukysymykset koskivat muun muassa opiskelua, suomen kieltä ja sen käyttöä, suomenkielisiä ja Suomea, naapurimaata Ruotsia, Pohjoismaita, kielten tasa-arvoisuutta, kieli-ilmapiiriä, kaksikielisyyttä ja identiteettiä. Kielten tasa-arvoisuutta ja kieli-ilmapiiriä koskevia kysymyksiä olivat: Saatko palvelua ruotsiksi suomenkielisillä alueilla? Ovatko ruotsin ja suomen kielet mielestäsi tasa-arvoisia? Millainen asema ruotsin kielellä on Suomessa? Onko ruotsinkielisillä samat mahdollisuudet kuin suomenkielisillä? Millainen suhde suomen- ja ruotsinkielisillä on? Jos suhde on huono, niin mikä siihen vaikuttaa?

Esittämäni kysymykset ja lisäkysymykset ovat ohjanneet haastatteluja, mutta niitä ovat suunnanneet myös minun ja haastateltavien käsitykset tutkimuksen tarkoituksesta, sekä heidän kokemuksensa ja näkemyksensä omien kokemusten esiintuomisen tärkeydestä (ks. esim. Ruotsala 2005, 66–69; Olsson 2016, 165–167). Haastatteluiden aikana pidin

8 Haastateltavien kotipaikat ovat Kristiinankaupunki, Närpiö, Mustasaari ja Pedersören kunta.

9 Lukiosta en saanut yhtään vastausta. Paikallisen kuntosalirytyksen kautta sain rekrytoitua kaksi haastateltavaa (tykl/aud/1854; 1867). Nuoria saattaa olla vaikeampi saada tutkimuksiin mukaan, mikäli aihe ei ole tarpeeksi kiinnostava (esim. Herberts 2021, 14). Naiset saattavat olla miehiä innokkaampia osallistumaan esimerkiksi kyselyihin ja kirjoituskilpailuihin (esim. Vanha-Similä 2023, 14).

10 Parit tunsivat toisensa ja ehdottivat parihaastattelua käytännön syistä (tykl/aud/1852a ja b; 1858a ja b).

11 Uumajan, Riian ja Kööpenhaminan yliopistoissa.

tutkimuspäiväkirjaa, johon kirjoitin muistiinpanoja kokemuksistani sekä tunnelmista haastattelujen aikana. Joidenkin haastateltavien kanssa keskustelimme haastattelurunkoni teemojen mukaisesti ja toisissa haastatteluissa haastateltavat ohjasivat keskustelua teemojen pariin satunnaisessa järjestyksessä. (Tutkimuspäiväkirja 2020–2021.) Roolini haastatteluissa oli ensisijaisesti tutkijan, mutta olin myös kristiinankaupunkilainen: osalle vieras, osalle tuttu tai puolittutu henkilö.

Tavoitteenani on luoda ymmärrys tutkittavasta aiheesta suhteessa haastateltavien kulttuuriseen toimintaympäristöön (Van Maanen 2011; Hämeenaho ja Koskinen-Koivisto 2014). Sovellan tutkimuksessani etnografista tutkimusotetta. Tulkintoihin ja kulttuuriseen kuvaukseen ruotsinkielisten nuorten kokemuksista vaikuttavat taustani, esiyymmärrykseni ja tekemäni haastattelut. Etnografinen tutkimus on monimuotoista, se sisältää tiedonhankintaa, kentällä oloa, kulttuuristen näkyvien ja näkymättömien merkitysten tiheää tarkastelua tutkimuskohteen omassa ympäristössä, sekä refleksiivistä kirjoittamista haastateltavieni ääntä esille tuoden (Ortner 1995, 173; Hämeenaho 2014, 66; Marttila 2014, 363, 387). En ole tehnyt varsinaista pitkäkestoista osallistuvaa havainnointia, mutta koen olevani osallinen ja ”sisäpiiriläinen” suhteessa tutkimuskohteeseeni. Asuinalueeni, ruotsinkielinen Pohjanmaa, on tuttu ympäristö, jonka jäsen olen itse ollut pitkään. (ks. esim. Aarnikoivu 2016.) Tutkimuskenttäni kautta minulle on muodostunut erityinen suhde tutkimuskohteeseeni (ks. esim. Ruotsala 2005, 49), ja aineistoni olen muodostanut tutkimuskohteeni parissa ja tutkittavieni kanssa. Etnografinen tutkimus tapahtuu kentällä, se on vuorovaikutuksellista, reflektiivistä ja paikantuu kulttuuriseen ympäristöön. Tutkijan rooli onkin etnografiassa keskeinen: tutkija esittää kysymykset, määrittelee kentän ja metodologiset valinnat sekä tekee tulkinnat (Hämeenaho ja Koskinen-Koivisto 2014.) Tuotan tutkijana ja yhteisön jäsenenä kulttuurista representaatiota (ks. Ruotsala 2005, 42).

Kaikki haastateltavat olivat tietoisia tutkimukseni tarkoituksesta, sen luottamuksellisuudesta sekä osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Kaikki antoivat kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen ja haastatteluiden arkistointiin tunnistettuna Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen arkiston TYKL-kokoelmaan, jossa haastattelut ovat myöhemmin muiden tutkijoiden käytettävissä. Haastateltavien joukko on pieni, ja he tulevat pieniltä paikkakunnilta, joten koin tärkeäksi viitata heihin anonymisti TYKL-arkistotunnuksella henkilöllisyyden suojaamiseksi ja tunnistettavuuden vähentämiseksi (ks. Kuula 2006).

Aineistoni analyysissä olen käyttänyt teemoittelua (ks. Eskola ja Suoranta 2008, 174–180; Tuomi ja Sarajärvi 2018). Luin litteroidut haastattelut useampaan kertaan, minkä jälkeen ryhmittelin niiden sisällöt saamaa aihepiiriä käsitteleviksi kokonaisuuksiksi. Teemakokonaisuudet merkitsin eri väreillä, ja kokonaisuuksien sisältä aloin hahmottaa sisältöä tutkimuskysymyksiä ajatellen. Jo alkuvaiheessa tein havainnoja haastateltavien käsityksistä, arvostuksista ja kokemuksista, joiden kautta jäsensin aihekokonaisuudet neljäksi mahdolliseksi osatutkimukseksi. Tätä artikkelia varten keskityin aiheisiin, jotka käsittelevät haastateltavien näkemyksiä kieli-ilmapiiiristä sekä ruotsin- ja suomen kielten tasa-arvoisuudesta. Poimin aihetta varten aihepiirikokonaisuuksista mielipiteitä ja kokemuksia kielten tasa-arvoisuuden toteutumisesta, eriarvoisuudesta ja kieliasenteista: miten ne ovat ilmenneet, missä tilanteissa ne ovat koskettaneet haastateltavia ja miten niihin on reagoitu.

Tutkimuksessani olen kiinnostunut haastateltavien arkitodellisuudesta: miten he toimivat ja ajattelevat ja mitä merkityksiä he asioille ja ilmiöille antavat. Olen pyrkinyt tekemään kulttuurianalyysia, kiinnittämään huomion kulttuurin implisiittisiin ulottuvuuksiin, kuten arvostuksiin, suhtautumisiin ja ajattelutapoihin, jotka ilmentävät haastateltavien arkielämää ja ovat merkityksellisiä ja ehkä itsestään selviä heille itselleen, mutta muille ”piilossa” olevia kulttuurisidonnaisia toiminta- ja ajattelutapoja (Ehn ja Löfgren 1982; Nilsson ja Marander-Eklund 2018). Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan haastateltavien näkemyksiä ja kokemuksia palveluiden saamisen toimivuudesta ja sen haasteista omalla kielellä.

”Suurin ongelma on ehkä palveluiden saanti ruotsiksi”¹²

Haastateltavien näkemyksissä kielellisestä tasa-arvoisuudesta korostetaan nimenomaan palveluiden saamista omalla äidinkielellä.

Haastattelija: Miten näet, ovatko suomen ja ruotsin kielet tasa-arvoiset Suomessa?

Haastateltava: Ei, vaikka molemmat kielet ovat kansalliskieliä, niin siinä on kyllä ero, ihan liittyen palveluiden saantiin [ruotsiksi] ja oikeuksiin. (tykl/aud/1859.)

Haastateltavat jakoivat yhtenäisen käsityksen siitä, että mitä kauemmas Pohjanmaalta mennään, sitä vaikeampi on saada palvelua ruotsiksi (esim. tykl/aud/1858b; myös 1869; 1855). Pohjanmaalla asuville ruotsinkielisille kohtaamisia suomen kielen kanssa saattaa syntyä sosiaalisissa tilanteissa, kuten kaupassa, matkoilla, ravintoloissa tai työpaikoilla (Lindell 2021a, 101, 115). Aineisto osoittaa, että monet haastateltavat ovat olleet osallisina erilaisissa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa he ovat joutuneet toimimaan tai reagoimaan tilanteiden vaatimalla tavalla, kuten puhumaan tai vastaamaan suomeksi tai englanniksi. Suomenkielisillä alueilla monet kertoivat aloittavansa palvelutilanteissa yleensä suomeksi, joskus englanniksi.¹³

Lindellin (2021a, 115) mukaan ruotsinkieliset joutuvat vaihtamaan kieltään monissa arjen tilanteissa. Haastattelemanuoret saattoivat tunnustella keskustelukumppanin kielitaitoa ja vastata sen mukaan, tai riippuen omista suomen kielen taidoistaan (esim. tykl/aud/1854; 1867; 1865). Vaihtamalla kielen suomeksi palvelutilanteissa pääsee itse helpommalla, kuten muutamat sanoivat (esim. tykl/aud/1865; 1854). Erään mielestä hänen ei periaatesyistä pitäisi vaihtaa kieltä suomeksi, koska oman äidinkielen puhuminen ilmentää julkisesti sitä, että ruotsille on tarvetta ja sitä olisi kaikkien hyvä osata vähän. (tykl/aud/1854.) Eräs haastateltava sanoo aloittavansa palvelutilanteessa keskustelun ruotsiksi, vaikka hän tietää, ettei vastapuoli välttämättä osaa ruotsia. Hän haluaa osoittaa tällä tavalla, että ”että me [ruotsinkieliset] olemme olemassa”, kuten hän sanoo (tykl/aud/1855.) Haastateltavat toivat esille käsityksen, että monet suomenkieliset osaavat huonosti ruotsia, mutta tuntui mukavalta, jos heitä oli yritetty palvella ruotsiksi (esim. tykl/aud/1860; 1856; 1867). Eräs haastateltava muistelee positiivisesti sitä, miten hänen äidinkieltensä oli huomioitu kaupassa. Asiakaspalvelijan kuultua hänen puhuvan ruotsia hän oli saanut palvelua ruotsiksi. Asiakaspalvelijalta unohtui välillä sanoja, mutta haastateltava paikkasi tilanteen suomeksi. (tykl/aud/1854.)

12 tykl/aud/1858b.

13 Pohjanmaalla sijaitsevassa Vaasassa saattaa joutua puhumaan palvelutilanteissa suomea, koska ruotsinkielisten osuus kaupungissa on vähäisempi kuin suomenkielisten (esim. Savolainen 2021, 273; Tilastokeskus n.d. b). Eräs haastateltava kertoi, että hän ei osaa suomea juuri ollenkaan, ja palvelutilanteissa suomenkielisen kanssa hän puhuu englantia, jos keskustelukumppani ei osaa ruotsia (tykl/aud/1858a).

Osa haastatelluista ymmärsi sen, että Pohjanmaan ulkopuolella ei saa palvelua ruotsiksi – eivätkä kaikki sitä odottaneetkaan (esim. tykl/aud/1856; 1860; 1869). Eräs nuori näki asian niin, että ”me, jotka puhumme ruotsia ja olemme vähemmistönä, niin emme me voi odottaa palvelua ruotsin kielellä joka paikassa Suomessa” (tykl/aud/1864). Hän ymmärsi suomenkielisiä, koska he eivät haastatellun mielestä välttämättä tiedä, miten paljon ruotsinkielisiä on Suomessa. Eräs haastateltava sanoo, että suomen kielen perushallinta on tärkeää vähemmistönä oleville ruotsinkielisille, mutta sisimmässään hän kokee epäoikeudenmukaiseksi, että ruotsinkieliset joutuvat vaihtamaan kielensä palvelutilanteissa suomeksi eikä toisin päin (tykl/aud/1869; myös 1858b).

Aineistosta on nähtävissä, että nuorten näkemykset kielellisistä oikeuksista tuntuvat viittaavan kaikkiin palveluntarjoajiin ja palvelualoihin, myös yksityissektorilla toimiviin kauppoihin ja ravintoloihin. Lain mukaan vaatimus asiakkaan omalla kielellä tarjottavasta palvelusta ei koske yksityisyrittäjinä toimivia kauppvoja tai ravintoloita. Haastateltavien käsitys oikeudesta saada palvelua omalla kielellä alalla kuin alalla ja joka paikassa on toisaalta ymmärrettävä: se kertoo heidän omien oikeuksiensa tiedostamisesta ja samanarvoisuuden kokemuksista. Kielilain mukaan kielellisiin perusoikeuksiin kuuluu, että suomen- ja ruotsinkieliset saavat palvelua omalla äidinkielellään tuomioistuimissa sekä valtion ja kunnallisen viranomaisen kanssa asioidessaan (Kielilaki 423/2003, §2).

Poliisien ruotsin kielen taito sai kritiikkiä: aineistossa muutamat reagoivat voimakkaastikin poliisien puutteelliseen ruotsin kielen taitoon, mikä on samoilla linjoilla aikaisempien ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden ja toimivuutta koskevien selvitysten kanssa (esim. Heittola 2017; Kansalliskielistrategia 2021; Herberts 2023). Esimerkiksi Sanna Heittola (2017) on väitöskirjassaan tuonut esille poliisien negatiivisia asenteita ja kommentteja ruotsinkielisyyttä kohtaan. Kielitaidottomien poliisien lisäksi nuorten puheissa myös lääkäreiden ja sairaanhoitajien kielitaitovaatimukset herättivät vahvoja tunnepitoisia mielle yhtymiä, koska nämä ammattiryhmät ovat vastuussa turvallisuudesta ja hengenpelastuksesta (tykl/aud/1863a,b; 1860; 1861; 1869). Eräs haastateltavista oli joutunut liikenne ratsiaan, jossa poliisit eivät olleet osanneet ruotsia (tykl/aud/1860). Hän toi esille huolestuneisuutensa mahdollisista seurauksista, henkeä vaarantavista tilanteista, mikäli poliisit, ensihoitajat tai sairaanhoitohenkilöstö eivät osaa ruotsia ja vastapuoli taas ei puhu suomea. Poliisien ruotsinkielentaidottomuutta koskevien kuulopuheiden ja omien kokemusten pohjalta voi syntyä käsitys, että ruotsinkielisiä kohdeltaisiin huonommin kuin suomenkielisiä.

Eräs haastateltava sanoo, että hänen oikeuksiaan ei oteta vakavasti, jos poliisit eivät osaa kommunikoida ruotsiksi. ”Olen pettynyt [jos poliisi ei osaa ruotsia], ja se on tyhmää, koska tietyissä ammateissa painotetaan molempien kielten osaamista, jos niihin hakeudutaan”, toteaa haastateltava (tykl/aud/1859). Haastateltava kyseenalaistaa, miten ruotsia taitamattomat ovat ylipäättään päässeet virkamiehiksi ammatteihin, joissa tulee hallita molemmat kotimaiset kielet. Hänen puheestaan kuultaa läpi huoli ruotsia taitamattomien viranomaisten uskottavuudesta (tykl/aud/1859). Niin sanottuihin turvallisuusviranomaisiin, kuten poliisiin ja palokuntaan, yhdistetään symbolisesti syvää luotettavuutta ja oikeudenmukaisuutta (Herberts 2023, 25, 29).

Kansalliskielistrategian (2021) mukaan ruotsinkieliset ovat epätasa-arvoisessa asemassa suomenkielisiin ja toisaalta toisiinsakin nähden, mitä tulee palvelujen saantiin omalla kielellä. Kaksikielisillä paikkakunnilla, jossa ruotsinkieliset ovat vähemmistönä, voi viroissa olla

vähemmän ruotsia osaavia virkamiehiä. Kansalliskielistrategiassa todetaan, että ruotsin kielestä on tulossa katoava kieli hallinnossa. Heikentynyt ruotsin kielen hallinta vaikuttaa suoraan mahdollisuuteen tarjota äidinkielistä palvelua ruotsinkielisille. (Mts. 99; Oikeusministeriö n.d.) Syrjinnäksi katsotaan tilanne, jossa henkilö jää palveluiden ulkopuolelle tai saa puutteellista neuvontaa palvelutarjoajan kielitaidottomuuden vuoksi (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014). Viranomaiset vastaavat ruotsinkielisille useimmin suomeksi, vaikka he olisivat aloittaneet keskustelun ruotsiksi (Lindell 2021a, 113–115). Viranomaisten kielitaito on kuitenkin tärkeää, jotta asiat tulevat oikein ymmärretyksi.

Yksityissektorilla tarjotaan ruotsinkielistä palvelua, mutta se ei aina toimi tai sen saamiseen pitää varata aikaa, toteaa Kjell Herberts (2023, 34–35). Tästä on kokemusta muutamalla tutkimukseni nuorella. Toinen näistä nuorista kertoi kokevansa ärsyttäväksi, että hänelle oli pystytty tarjoamaan palvelua ruotsiksi vasta seuraavalle viikolle, vaikka hän valitsi palveluntarjoajan linjalta ruotsinkielisen palvelun (tykl/aud/1863). Englannin rooli palvelukielenä onkin kasvanut, ja ruotsinkieliset saattavat joutua puhumaan englantia saadakseen palvelua (Himmelroos 2020, 200–201). Palvelutilanteissa palveluntarjoaja saattaakin olettaa, että jos asiakas puhuu ruotsia niin hän osaa myös englantia, toteaa Kjell Herberts (2023, 30–31). Ruotsinkieliset kokevat Lindellin (2021a, 110–111) mukaan englannin roolin kasvaneen palvelutilanteissa. Kaksikielisissä kunnissa tiedotus saatetaan tuottaa suomeksi ja englanniksi. Perusteluina on ollut se, että ruotsinkielinen tiedotus ja lomakkeiden painatus maksavat liikaa. Ruotsinkielinen saattaa saada siis parempaa palvelua englanniksi kuin ruotsiksi, vaikka ruotsi on hänen äidinkielensä. (Mts. 111.)

”Menkää takaisin Ruotsiin”¹⁴

Seuraavaksi selvitän, missä tilanteissa ja millaista häirintää haastateltavat ovat kohdanneet, millaisesta häirinnästä he ovat tietoisia ja miten he ovat reagoineet häirintätapauksiin.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on tullut esiin, että osalla suomenkielisistä on käsitys, että ruotsinkieliset itse pitävät itseään parempina ja että he ovat maassamme etuoikeutetumpia kuin suomenkieliset (esim. Pitkänen ja Westinen 2017; Sandell 2022).

Vaikka suurin osa haastatelluista ei ollut henkilökohtaisesti kokenut vihapuhetta tai syrjintää, he olivat tietoisia kieliryhmäänsä kohdistuvista vihamielisyyksistä. Osa haastateltavista oli myös itse saanut kuulla ruotsinkielisiin kohdistuvaa nimittelyä (ks. Lindell 2021a, 44), kuten ”hurjittelua” ja kehoituksia ”menkää takaisin Ruotsiin”. Nimittelyä oli tapahtunut suomenkielillä paikkakunnilla reaktiona äidinkielellä puhumiseen. (tykl/aud/1861//1870; 1856.)

Haastattelija: Oletko kokenut kielteisiä asenteita suomenruotsalaisuutta kohtaan?

Haastateltava: En oikein varsinaisesti [...]. Tai on ollut muutaman kerran, kun ollaan oltu kavereiden kanssa ulkona ja puhuttu ruotsia, niin joku on tullut haastamaan riitaa meille. [...] Jotkut pojat yrittivät haastaa riitaa, kun me puhuttiin ruotsia suomenkielisessä baarissa. Mutta heti kun aloimme puhua suomea, niin ne [pojat] sanoivat, että ”sori, sori, ei ollut tarkoitus”. (tykl/aud/1854.)

Edellä olevasta lainauksessa kieli oli tekijä, joka on ärsyttänyt toista osapuolta ja jonka pohjalta on tilanteessa tehty erottelua ”meihin” ja ”heihin”. Eri kieltä puhuvat saatetaan

14 tykl/aud/1861

kategorisoida kuuluvaksi toiseen ryhmään, eli kielen perusteella tehdään johtopäätöksiä tai niputetaan yhteen (Juhila 2004). Ruotsia puhuvan voidaan esimerkiksi todeta kuuluvan muualle kuin kotimaahamme. Karin Sandellin (2022, 110, 153, 164) mukaan ruotsinkielisiin kohdistuvassa vihapuheessa ruotsin kieli toimii merkinä siitä, mikä ei ole "aitoa" suomalaista. Sandell (2022) on huomionnut, että ruotsinkielisiin suunnatussa vihapuheessa kieli toimii erontekijänä ja se yhdistetään myös luokkaan. Yhteiskuntaluokka on keskeinen kategoria, jota verkkovihassa tuotetaan esimerkiksi väittein, että ruotsinkielisiin ja ruotsin kieleen tuhlataan liikaa yhteiskunnan varoja (mts. 110–111).

Marina Lindellin (2021a, 42) mukaan ruotsinkieliset kokevat ennakkoluuloja ja häirintää yleisemmin kuin suomenkieliset: useampi kuin joka neljäs ruotsinkielinen on kokenut ennakkoluuloja ja häirintää äidinkiellensä vuoksi. Häirintää tapahtuu yleisesti julkisilla paikoilla (mts. 44). Yksi haastateltavista kertoi (tykl/aud/1861), että olleessaan ystäviensä kanssa loma-reissulla Suomessa, heille huudeltiin "saatanan hurri" ja "mene takaisin Ruotsiin". Kyseinen haastateltava oli reagoinut tilanteeseen sanomalla huutajille, että hän ymmärtää suomea. Tilanteessa, jossa kieliryhmien välillä on aiemminkin ollut jonkinlaista yleistä välinpitämättömyyttä toisia kohtaan, negatiiviset kommentit voivat entisestään lisätä kiilaa ryhmien välille. Suhteet eivät ainakaan parane huutelulla, toteaa yksi nuorista. (tykl/aud/1870.)

Erään haastateltavan kokemuksen mukaan puhumalla suomea ruotsinkielisellä aksentilla saattaa saada osakseen nimittelyä (tykl/aud/1865). Kyseinen haastateltava kertoi olleensa hieman peloissaan, kun hän valitsi varusmiespalvelu paikakseen suomenkielisen paikkakunnan. Ollessaan palveluksessa hän oli saanut kuulla olevansa "hurri", vaikka mielestään osaa hyvin suomea. Hänen suomenkielisessä puheessansa on kuitenkin kuultavissa ruotsinkielistä aksenttia. Hän on pystynyt vastaamaan häirintätilanteisiin suomeksi, koska osaa hyvin suomea.

Eräs haastateltavista kertoo tottuneensa suomenkielisten nuorten huuteluun. Hän on kuulut monesti "suomenkielisten kommentoivan jotain [ikävää], kun he ovat kuulleet, että me puhumme ruotsia" (tykl/aud/1870). Jotkut haastateltavat kuvasivat heihin kohdistuvaa huutelua piikittelyksi, jota he eivät ottaneet vakavasti. Huuteluihin on ehkä totuttu, ja sen kohteena olevat tietävät mitä huutelun sisältö on. Kokemus on myös voinut opettaa, että huuteluihin ei kannata vastata, jotta voi välttää tilanteen pahenemisen.

Konkreettisissa kieliryhmien kohtaamisissa, kuten urheilutapahtumissa, voi saada osakseen huutelua kielen takia. Kaksi naispuolista haastateltavaa olivat kokeneet ikävää huutelua pelikentällä, kun he ovat olleet mukana nuorten jalkapallopeleissä suomenkielisillä paikkakunnilla (tykl/aud/1852b; 1856.) Toista oli kielletty puhumasta ruotsia, mutta haastateltava sanoi ajatelleensa, että "Lyökää jos haluatte! Minä puhun äidinkieltäni." Haastateltavien mukaan suomenkieliset vastapelaajat luulevat, että he eivät ymmärrä suomea. Toinen naispuolinen haastateltava kertoo itsekin jalkapalloa pelanneena (tykl/aud/1852b), että suomenkielisillä nuorilla on peleissä ollut negatiivisuutta ruotsinkielisiä vastapelaajia kohtaan.

Ennakkoluulot vaikuttavat siihen, miten toista kohdellaan tai miten samaa kieltä puhuvat niputetaan yhteen ryhmään (Juhila 2004). Ennakkoluulojen lisäksi asenteet ja tietämättömyys saattavat laukaista ajatuksen esimerkiksi Suomeen kuulumattomista, jolloin huutelu saattaa muuttua vihapuheeksi tai uhkailuksi. Vihapuhe on aina negatiivinen ilmiö ja ilkeyden muoto, joka rajoittaa demokraatista keskustelua, mielipiteiden ilmaisua ja yhdessä

toimimista (Opetushallitus n.d. b; Aaltonen 2022). Milla Aaltonen (2022) tuo Oikeusministeriön kolumnissaan esille, että häirinnän tunnistaminen on tärkeää, koska se ei kohdistu yksilöön vaan koko ryhmään ja vaikuttaa haitallisesti ihmisten väliseen sopuun.

Haastateltavat eivät normaalisti ole piilotelleet omaa äidinkieltään arkielämän vuorovaikutustilanteissa. Muutamat haastateltavista ovat kuitenkin vältelleet puhumasta äidinkieltään tietyissä paikoissa ja sosiaalisissa tilanteissa, koska ovat tiedostaneet, että sitä ei katsottaisi hyvällä (tykl/aud/1857; 1865). Tietyillä suomenkielisillä paikkakunnilla saattaa saada katseita tai voi jopa olla riskialtista puhua ruotsia julkisesti:

Eriyisesti öisin [Turussa] on aika riskialtista puhua ruotsia, tai Turku on ehkä vähän huono esimerkki [...]. Mutta jos liikkuu Seinäjoella tai Laihiolla, niin näissä paikoissa voi kyllä olla riskialtista puhua ruotsia. Kun me olimme tapaamassa sukulaisia Etelä-Pohjanmaalla ja pysähdyimme ABC:llä, ja kun puhuin isäni kanssa ruotsia, niin saimme kyllä osaksemme katseita. (tykl/aud/1865.)

Tämänkaltainen ilmiö voidaan tulkita merkiksi suvaitsemattomuudesta vähemmistöjä kohtaan (ks. esim. Mannila 2020, 24–26; Lindell 2021b). Kaikenlaiset ruotsinkielisistä käytetyt nimittelyt liittyvät edellä olevan haastateltavan mielestä tietämättömyyteen ruotsinkielisistä. Kielteisten kohtaamisten myötä haastateltavalle on tullut tunne, että suomenkieliset eivät edes halua oppia tuntemaan ruotsinkielisiä. Tämä johtaa siihen, että kummatkin ryhmät ovat omissa ”kuplissaan”, hän toteaa. (tykl/aud/1856.)

”Suomenkieliset luulevat, että kaikilla suomenruotsalaisilla on purjevene”¹⁵

Jotkut haastateltavat olivat tietosia ajankohtaisista ruotsinkielisiin kohdistuneista kielipoliittisista julkilausumista ja kieliryhmän ulkopuolelta tulleista sosiaalisen kategorisoinnin pyrkimyksistä. Tässä luvussa perehdyn siihen, miten haastateltavat kokivat ja käsittivät heihin suomenruotsalaisina kohdistuvat ja koko ryhmään yhdistetyt asenteet. Viittasin johdannossa erään haastateltavan mielipiteeseen, että suomenkielisten mielestä ruotsin kieli on turha kieli. Hänen mielipiteensä on voimakas, mutta se ei ole muodostunut tyhjiössä tai irrallisena julkisista ruotsinkielisiä tai ruotsin kieltä koskevista keskusteluista.

Näissä keskusteluissa ruotsinkielisistä käytetään esimerkiksi *bättre folk* -käsitettä, joka on haastateltavillekin tuttu. Ville Pitkäsén ja Jussi Westisen (2017, 30–31) toteuttaman aseneselvityksen mukaan suomenruotsalaisia kuvaava *bättre folk* -käsite on edelleen tiukassa joidenkin suomenkielisten asenteissa. Eräs haastateltava sanoi kokeneensa paikkakunnallaan samanikäisten suomenkielisten nuorten ajattelevan, että ”me [ruotsinkieliset nuoret] luullaan, että [me] oltais vähän parempia” hän sanoo (tykl/aud/1865). Ruotsinkielisen väestönosan esittämisellä suomenkielistä väestönosaa parempiosaisemmaksi on pitkät juuret historiassa (Klinkmann 2017, 301–304). Sandellin (2022, 101, 110, 163) mukaan tämä kuvaus suomenkielisiä paremmiksi itseään kuvittelevista ruotsinkielisistä voidaan käsittää kirjaimellisesti, mutta yleisemmin se toimii metaforana. Ruotsinkieliset käyttävät *bättre folk* -käsitettä myös omassa keskuudessaan, jolloin sen merkitys on itseironinen (mt.). Vihamielisesti esitetynä käsite saattaa vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen koko ryhmästä huomioimatta yksilöä tai

15 tykl/aud/1865

ruotsinkielisen väestönosan ryhmän sisäisiä eroja. Myös *"hurri"* ja *"pappa betalar"*¹⁶ (suom. *isä maksaa*) ovat sanoja ja ilmaisuja, joista moni ruotsinkielinen on tietoinen, mutta ei tunnista itseään kuvauksista (ks. Sandell 2022, 5–6). *"Hurri"*-sana on vahva alentava nimitys suomenruotsalaisista, jota internetissä viljellään ruotsinkielisistä runsaasti vihapuheessa (Sandell 2021, 17, 94). *"Pappa betalar"* -ilmaisu liittyy käsitykseen, että suomenruotsalaiset olisivat varakkaampia tai menestyvämpiä kuin suomenkieliset. Sitä voidaan käyttää ironisesti sekä enemmän tai vähemmän hyväntahtoisesti, ikään kuin vitsinä, kuvaamaan stereotyyppistä suomenruotsalaista. (Sandell 2021, 110–111.) Sandellin (2021, 110) mukaan verkkovihassa raha on keskeisellä sijalla ruotsinkielisiä poikkeavina pitävässä ilmaisussa.

Huolestuneisuus Suomen kieli-ilmapiiiristä näkyy osassa haastatteluista (esim. tykl/aud/1859; 1857; 1860; 1861). Käsitykset kieli-ilmapiiiristä liitettiin omiin kokemuksiin tai johonkin ruotsinkieliseen kohdistuneeseen häirintään. Toisaalta julkiset keskustelut, joissa valtiovalta tai jokin poliittinen puolue on suunnitellut vähentävänsä ruotsinkielisten oikeuksia (ks. Suominen 2017), ovat saattaneet aiheuttaa huolta ja ärtymystä (esim. tykl/aud/1859). Eräs haastateltavista toikin esille, että ruotsinkielisten osuus väestöstä on pieni, ja ruotsinkielisiä tulee olemaan aina vain vähemmän, mikä on pelottavaa. Hänestä kieli-ilmapiiiri Suomessa ei ole kovin hyvä. Mielenpiteensä hän liittyy Perussuomalaisten kielteisiin julkilausumiin ruotsin kielestä ja *"pakkoruotsi"*-keskustelusta. Hän sanoo, että *"se on pelottava kehitys, jos ruotsinkielisyys häviäisi"*. Hän kokee ruotsin kielen olevan hieman uhattuna jo nyt. (tykl/aud/1855.)

Niin sanottua *"pakkoruotsi"*-keskustelua tunnuttiin kummeksuvan. Eräs haastateltava koki siihen liittyvän keskustelun omien sanojensa mukaan jopa surulliseksi (tykl/aud/1860). Aineistosta on tulkittavissa, että haastateltavat näkivät ruotsin kielen asemaa kouluopetuksessa koskettavan keskustelun ja *"pakkoruotsi"*-nimityksen huonontavan kieli-ilmapiiiriä ja suhtautumista ruotsinkielisiin (esim. tykl/aud/1861; 1859; 1860), sekä vähentävän halukkuutta opiskella ruotsia (tykl/aud/1856). Eräs haastateltava yhdisti pakollisesta ruotsinopiskelusta käydyt keskustelut juuri Perussuomalaisten puolueeseen ja heidän ideologiaansa virallisista kielistä Suomessa. Haastateltava oli sitä mieltä, että keskustelu pakollisesta ruotsin kielen opiskelusta viittaa siihen, että *"Suomessa on selvää vihaa suomenruotsalaisia kohtaan"*. (tykl/aud/1858.) Erään nuoren mielestä sana *"pakkoruotsi"* ei motivoi suomenkielisiä opiskelemaan ruotsia, *"koska eihän kukaan halua oppia sitä, kun sitä kutsutaan pakoksi"*. Hän on sitä mieltä, että ruotsin opiskelun pitäisi tuntua siltä, että *"minä haluan oppia"*, hän jatkaa. (tykl/aud/1856.)

Vuonna 2017 toteutetun asenneselvityksen mukaan moni suomenkielinen pitää ruotsin kieltä suomalaisen yhteiskunnan osana. Vaikka asennetutkimuksen tekijöiden Pitkäsen ja Westisen (2017) mukaan enemmistö suomalaisista suhtautuu ruotsin kieleen yleisellä tasolla myönteisesti, on ruotsin kielen pakollisuus toisena kotimaisena kielenä kouluopetuksessa vähentänyt nuorten, alle 30-vuotiaiden, kiinnostusta ruotsin kieltä kohtaan. Tämä saattaa johtua osittain myös siitä, että ruotsia ei ole enää pakko kirjoittaa ylioppilaskirjoituksissa tai siitä, että kiinnostus yleisesti muiden kielten opiskelua kohtaan on heikentynyt, toteavat Pitkänen ja Westinen. Esille on tuotu myös näkökulma, että kieliryhmien välillä ei ole yhteisiä kohtaamisareenoita, joissa ruotsia voisi käyttää ja oppia vuorovaikutuksessa. Eri

16 *"Hurri"* sanan taustaa ja merkitystä on tarkastellut Michael Reuter (1999), ja hän toteaa, että sanaa on käytetty ainakin 1900-luvun alkupuolella Helsingin seudulla haukkumasanana ruotsinkielisellä rannikolla asuvista ruotsinkielisistä. Kierteleviä pikkukauppiaita, kalamyyjiä sekä hevos- ja lehmäkauppiaita on kutsuttu myös hurreiksi paikallisissa suomenkielissä murteissa. Puheissa sanaan on liittynyt negatiivinen merkitys. (Mt.)

alueiden ihmisten asenteissa ruotsinkielisyyttä kohtaan ei ole havaittu olevan merkittävää maantieteellistä eroa. Sukupuolen mukaan kuitenkin naiset suhtautuvat ruotsin kieleen positiivisemmin kuin miehet. (Mts. 13–15, 39, 42–43.) Hyvän ruotsin kielen taidon on todettu edistävän positiivista suhtautumista ruotsinkielisyyttä kohtaan (Himmelroos ja Strandberg 2020, 21).

Ajattelu ja käsitykset syntyvät vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ruotsinkielisiin liittyvät ennakkoluulot voivat heijastaa syvälle juurtuneita ja kulttuurisia ajattelumalleja. Esimerkiksi eräs haasteltava kertoi kuulleensa suomenkieliseltä kaveriltaan ihmettelyä siitä, että miksi ruotsinkieliset eivät ottaneet vastaan Karjalan evakkoja talvisodan aikana (tykl/aud/1865). Haastateltava ihmettelee, mistä nämä vanhat oletukset tulevat ja miten ne elävät edelleen. Kyseinen haastateltava sanoo, että suomenkieliset luulevat, että kaikilla suomenruotsalaisilla on purjevene ja he elävät huoletonta elämää, koska perheellä riittää rahaa ja perheen pää, hyvin toimeentuleva isä maksaa kaiken, ”*pappa betalar*”, kuten haastateltava asian ilmaisee ironisesti. (tykl/aud/1865.)

Yhteenveto ja pohdinta

Olen artikkelissani tarkastellut ruotsinkielisten nuorten aikuisten kokemaa, kielestä johtuvaa eriarvoistamista ja eriarvoistamiseen liittyvien ilmiöiden näyttäytymistä heille. Keskityin erityisesti ruotsinkielisellä Pohjanmaalla asuvien ruotsinkielisten nuorten kokemuksiin ja käsityksiin siitä, miten heidän äidinkieltensä on vaikuttanut palveluiden saantiin ja häirinnän kohteeksi joutumiseen. Selvitin myös sitä, miten nuoret kokevat ja käsittävät heihin suomenruotsalaisina kohdistuvat ja koko ryhmään liitettävät kielteiset asenteet. Etnografisella otteella muodostettu aineisto toimii tässä väylänä nuorten kokemuksiin: mitä he itse ajattelevat kielellisestä yhdenvertaisuudesta ja sen merkityksestä heille ruotsinkielisinä ja valtaväestön kanssa tasavertaisina kansalaisina. Samalla olen tuottanut kulttuurista representaatiota, jossa roolini on yksilöiden haastatteluiden kautta analysoida ja ymmärtää haastateltavieni arkitodellisuutta. Toisin sanoen miltä syrjintä ja häirintä ilmiönä ja käsityksiä näyttäytyvät heidän sanoin siinä todellisuudessa, jossa he elävät.

Keskeinen havaintoni on, että haastateltavat ovat tietoisia kielellisistä oikeuksistaan. He tiedostavat, että heidän äidinkieltensä saattaa asettaa heidät tietyssä määrin eriarvoiseen asemaan ja alttiiksi syrjinnälle. Palveluiden saanti viranomaisissa omalla kielellä ei ollut itsessään selvää: aineistossa nostettiin esiin kohtaaminen ruotsia osaamattoman poliisin kanssa ja kokemuksia siitä, että suomenkielisillä alueilla ei saa palveluita ruotsiksi. Monet korostivat, että juuri viranomaisten ja terveydenhuollon ammattilaisten tulee osata ruotsia, jotta ruotsinkieliset saavat samanarvoista kohtelua kuin suomenkieliset. Turvallisuusviranomaisiin liitetään erityistä symbolista oikeudenmukaisuutta ja luotettavuutta (Herberts 2023, 25, 29).

Osa haastateltavista on kohdannut ruotsinkielisiin liitettyjä ennakkoluuloja ja asenteita. Haastateltavat elävät normaalia nuorten aikuisten arkea, opiskelevat ja käyvät töissä, eivätkä jatkuvasti muistuta itseään kielivähemmistöön kuulumisesta. Vähemmistöasema tiedostuu ja konkretisoituu tilanteissa, joissa haastateltavat on sivuutettu ruotsinkielisinä, kun he ovat saaneet äidinkielellään huonompaa palvelua tai jääneet kokonaan vaille palvelua (esim. tykl/aud/1852b; 1863; 1860). Aiempien tutkimusten mukaan monet ruotsinkieliset kokevat äidinkieltensä takia edelleen häirintää ja sosiokulttuurista ulkopuolisuutta palveluista

(Blomqvist ja Mölsä 2011; Lindell 2021a; Nyqvist ym. 2021; Herberts 2023), vaikka kielelliset oikeudet kuuluvat heidän perusoikeuksiinsa.

Osa nuorista toi esille näkemyksensä tilanteista, joissa he voivat puhua äidinkieltään tule-matta häirityksi ja toisaalta tilanteista, joissa sen puhuminen täytyy kenties piilottaa. Osa oli kokenut huutelua, kielteistä ja ironista asenteellisuutta, johon he olivat tilanteen mukaan reagoineet tai katsoneet paremmaksi olla reagoimatta. Esimerkiksi jatkamalla häirintätilan-teessa puhumista omalla äidinkielellä on haluttu näyttää, että ruotsinkieliset ovat olemassa. Haastateltavat olivat tietosia julkisuudessa käydystä kriittisestä keskustelusta ruotsin kielen asemasta pakollisena oppiaineena kouluopetuksessa. Heidän puheestaan oli tulkittavissa, että keskustelu ”pakkoruotsista” sisältää kielteisen latauksen, jonka koettiin huonontavan kieli-ilmapiiiriä ja suhtautumista ruotsinkielisiin. Muutamat nuoret toivat rohkeasti esiin oman mielipiteensä Perussuomalaisen puolueen ja sen kannattajien näkemyksistä ruotsin kielen asemasta sekä kielipoliittisista toimenpiteistä ruotsinkielisten oikeuksien ja palvelui-den kaventamiseksi.

Nuorten näkemykset ja kokemukset kertovat arvoista ja merkityksistä, joita esimerkiksi tur-vallisuusviranomaisten ja terveydenhuoltoalan ammattilaisten ruotsin kielen riittävään hal-lintaan liitetään. Haastateltavien jaetut käsitykset ruotsia taitamattomista viranomaisista voi tulkita reaktioksi ruotsinkielisiin kohdistuviin asenteisiin tai viranomaisten tietämättömyy-teen ruotsinkielisten oikeuksista. Aikaisemmissa selvityksissä on tuotu esiin viranomaisten ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden puutteellinen tietoisuus yksilöiden kielellisistä oikeuksista (Heittola 2017; Nyqvist ym. 2021; Herberts 2023). Aineisto osoittaa, että suo-menkielisillä alueilla palveluiden saaminen ruotsiksi on huonoa eikä sitä aina edes odotettu. Ruotsinkielistä palvelua kuitenkin arvostettiin.

Ruotsinkielisten nuorten kokemukset kielisyrjinnästä ovat yksilöllisiä, mutta niistä löytyy samankaltaisuuksia kieli-ilmapiiiriä ja ruotsinkielisiin kohdistuvia asenteita tarkastelevien aikaisempien selvitysten kanssa (esim. Sandell 2022; Herberts 2023). Stereotypiat eivät ole kovinkaan paljon muuttuneet aiempiin tutkimuksiin verrattuna (esim. Herberts 2020, 196). Haastateltavien kokemusten kielisyrjinnästä voidaan nähdä heijastavan vallalla olevaa asen-neilmapiiiriä, joka muodostuu jatkuvassa diskurssissa (ks. esim. Sandell 2022). Julkisuudessa käyty keskustelu muodostaa asenteita ja käsityksiä ruotsinkielisistä yhtenäisenä ryhmänä, huomioimatta ryhmän sisäisiä eroja (mt.).

Yksittäisellä ruotsinkielisellä nuorella ei ole juurikaan mahdollisuuksia puuttua kieliryhmäs-tään ulkoapäin muodostettuihin stereotypioihin. Tutkimukseen osallistumisen kautta he ovat saaneet tuoda ajatuksiaan ja kokemuksiaan esille, minkä voi tulkita omaa asemaa ja kieliryhmään kuulumisen erityisyyttä koskevaksi neuvotteluksi suomenruotsalaisiin kohdis-tuneiden yleisempien keskustelujen kontekstissa. Aineistossani on havaittavissa kommentointia eli tietynlaista vastapuhetta reaktiona ruotsinkielisiin kohdistuneisiin ennakkoluu-loihin. Kirsi Juhilan (2004) mukaan vastapuhe on kommentoivaa puhetta tai konkreettinen teko, kuten aineistossani äidinkielen puhumisen jatkaminen jalkapallopelissä kiellosta huo-limatta. Vastapuheella kyseenalaistetaan vakiintuneita kategorioita ja vallitsevia kulttuurisia käsityksiä. (Mts. 24.)

Muutamat nuorista toivatkin esille näkemyksen suomenkielisten heikosta tietämyksestä siitä, kuinka paljon ruotsin kieltä puhuvia maassamme oikeastaan on. Pitkänen ja Westinen

(2017, 43) toteavat, että etenkin nuorten ikäluokkien ymmärrys ruotsin kansalliskieliasemasta on heikentynyt viimeisten vuosikymmenten aikana – englannin kielestä on tullut maailman *lingua franca* (Kansalliskielistrategia 2021, 132). Vähäiset kontaktit ja heikko ruotsin kielen taito ruokkivat ennakkoluuloja ja kielteisiä käsityksiä ruotsinkielisistä, toteavat Pitkänen ja Westinen (2017, 31).

Artikkelissa olen nostanut esille kielestä johtuvan syrjintäperusteen yhtenä teemana, mutta käytännössä ruotsinkieliset saattavat joutua epäasiallisen kohtelun kohteeksi usean ominaisuuden takia. Esimerkiksi sukupuolta on aineistostani vaikea havaita. Sukupuoli on kuitenkin keskeinen kulttuurista jäsentävä tekijä (Rossi 2007), joten sillä voi olla merkitystä häirinnän kohteeksi joutumiselle. Kaksi naispuolisista haastateltavaa kertoivat heihin kohdistuneista huuteluista jalkapallopelissä. Ruotsin kielen puhuminen ja naissukupuoli ovat molemmat voineet vaikuttaa aselemaan, joka on aiheuttanut eronteon ”meihin” ja ”teihin”, ja tästä johtuvan häirinnän. Kielisyrjinnän näkökulmasta intersektionaalisuuden lähestymistapa olisiikin tulevaisuudessa tutkimuksissa kiinnostava ja hyödyllinen näkökulma. Eveliina Heinon (2021) mukaan intersektionaalisuus haastaa niitä näkemyksiä, joiden mukaan yksilöiden asemaan, identiteettiin tai kokemuksiin vaikuttaisi kuuluminen vain yhteen sosiaaliseen kategoriaan. Moniperusteinen syrjintä on nykyään yleisempää kuin luullaan, ja esimerkiksi syrjintäkokeimuksissa kieli, alkuperä tai ikä ja sukupuoli liittyvät tyypillisesti toisiinsa. (Oikeusministeriö 2019.)

Tutkimusaineistot

Haastattelut

TYKL/aud/1852–1870. Haastatteluaineisto on kerätty v. 2020–2021 ja arkistoidaan tutkimuksen päätteeksi Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkistoon, etnologian TYKL-kokoelmaan (HKTL-arkisto).

TYKL/aud/1852a, Nainen, 19 v., Närpiö

TYKL/aud/1852b, Nainen, 19 v., Närpiö

TYKL/aud/1853, Mies, 22 v., Pedersören kunta

TYKL/aud/1854, Nainen, 24 v., Kristiinankaupunki

TYKL/aud/1855, Mies, 23 v., Kristiinankaupunki

TYKL/aud/1856, Nainen, 26 v., Kristiinankaupunki

TYKL/aud/1857, Nainen, 21 v., Kristiinankaupunki

TYKL/aud/1858a, Nainen, 21 v., Närpiö

TYKL/aud/1858b, Nainen, 21 v., Närpiö

TYKL/aud/1859, Nainen, 22 v., Kristiinankaupunki

TYKL/aud/1860, Nainen, 23 v., Kristiinankaupunki

TYKL/aud/1861, Nainen, 20 v., Kristiinankaupunki

TYKL/aud/1862, Mies, 22 v., Mustasaari

TYKL/aud/1863, Nainen, 23 v., Kristiinankaupunki

TYKL/aud/1864, Nainen, 20 v., Kristiinankaupunki

- TYKL/aud/1865, Mies, 23 v., Kristiinankaupunki
 TYKL/aud/1866, Nainen, 22 v., Kristiinankaupunki
 TYKL/aud/1867, Nainen, 24 v., Kristiinankaupunki
 TYKL/aud/1868, Nainen, 23 v., Kristiinankaupunki
 TYKL/aud/1869, Mies, 23 v., Kristiinankaupunki
 TYKL/aud/1870, Nainen, 19 v., Kristiinankaupunki

Tutkimuspäiväkirja 2020–2021, tutkijan hallussa.

Kirjallisuus

- Aaltonen, Milla. 2022. *Miksi vihapuheeseen ja viharikoksiin puuttuminen on tärkeää?* Helsinki: Oikeusministeriö. Luettu 30.12.2023. <https://oikeusministerio.fi/-/milla-aaltonen-miksi-vihapuheeseen-ja-viharikoksiin-puuttuminen-on-tarkeaa>.
- Aarnikoivu, Melina. 2016. "Not in My Backyard but in My Front Room". A Review of Insider Ethnography." *Tiedepolitiikka* 41(3): 47–56.
- Allardt, Erik. 1997. *Vårt land, vårt spårk – kahden kielen kansa. En attitydundersökning om det svenska i Finland.* Finlandsvensk rapport nr. 35. Helsinki: Svenska Finland Folkting.
- Allardt, Erik. (1981) 2015. "Finlandsvenskarna i ett jämförande perspektiv." *Historiska och litteraturiska studier* 56: 13–19. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Allardt, Erik ja Christian Starck. 1981. *Vähemmistö, kieli ja yhteiskunta.* Helsinki: WSOY.
- Bengtsson, Åsa. 2013. *Opinionsmätning om svenskans ställning i Finland. Rapport.* Helsinki: Finlandssvenska tankesmedja Magma.
- Blomqvist, Maria ja Martina Mölsä. 2011. *Tillgång och behov av svenskspråkig service inom äldreomsorgen.* Examensarbete för sjukskötare (YH)-examen. Turku: Yrkeshögskola Novia. www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35189/Blomqvist_Maria_Molsa_Martina.pdf.
- Cremin, Reeta. 2023. *Rasismikeskustelu avasi ruotsinkielisten haavat: "Suomalaiset ovat kovia omimaan kulttuuria, mutta kieli on kamala asia"*. Luettu 5.4.2024. <https://yle.fi/a/74-20042896>.
- Davis, Kathy. 2008. "Intersectionality as Buzzword: A Sociology of Science Perspective on What Makes a Feminist Theory Successful." *Feminist Theory* 9(1): 67–85. <https://doi.org/10.1177/1464700108086364>.
- de los Reyes, Paulina ja Diana Mulinar. 2005. *Intersektionalitet. Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap.* Malmö: Liber.
- Ehn, Billy ja Orvar Löfgren. 1982. *Kulturanalys: ett etnologiskt perspektiv.* Tukholma: Liber Förlag.
- Engman, Max. 2016. *Språkfrågan: Finlandsvensketens uppkomst 1812–1922.* Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Erwin, Phil. (2001) 2005. *Asenteet ja niihin vaikuttaminen.* Kääntänyt Marja Ahokas. Helsinki: WSOY.
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* Tampere: Vastapaino.
- Fingerroos, Outi, Sanna Lillbroända-Annala, Niina Koskihaara ja Maija Lundgren. 2017. "Yhteiskuntaetnologia – arkinen mutta kriittinen katse." Teoksessa *Yhteiskuntaetnologia*, toimittaneet Outi Fingerroos, Maija Lundgren, Sanna Lillbroända-Annala ja Niina Koskihaara, 7–26. Tietolipas 255. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Folktinget. 2010. *Svenskt i Finland*. Helsinki: Tankesmedja Magma. Luettu 8.6.2024. <https://issuu.com/folktinget/docs/svenskifinland>
- Harjula, Minna, Annola, Johanna ja Laura Ekholm. 2021. "Etniset ja sosiaaliset vähemmistöt Suomessa." Teoksessa *Suomalaisen yhteiskunnan historia 1400–2000: osa II: yhteisöt ja identiteetit*, toimittaneet Pirjo Markkola, Marjaana Niemi ja Pertti Haapala, 283–319. Tampere: Vastapaino.
- Heino, Eveliina. 2023. "Intersektionaalisuus sosiaalityössä – systemaattinen kirjallisuuskatsaus." *Janus* 31(1): 60–79.
- Heittola, Sanna. 2017. "Poliisista päivää, från polisen god dag": *Språkliga yrkespraktiker vid de tvåspråkiga polisrättningarna i Finland*. Doktoravhandling, Acta Wasaensia 392. Vaasa: Vasa universitet. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-781-1>.
- Herberts, Kjell. 2020. "Minoritetens perspektiv: Finlandssvenskarnas uppfattning om språksituationen." Teoksessa *Ur majoritetens perspektiv: Opinionsen om det svenska i Finland*, toimittaneet Staffan Himmelroos ja Kim Strandberg, 192–214. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:sls-978-951-583-517-8>.
- Herberts, Kjell. 2023. *Aivan kuin liukuportaat olisivat pysähtyneet. Agendaraportti Suomen kieliilmastosta 2023*. Helsinki: Ajatushautomo Agenda. Luettu 11.11.2023. <https://agenda.fi/fi/julkaisu/aivan-kuin-liukuportaat-olisivat-pysahtyneet-div-classunderrubrik-agendaraportti-suomen-kieli-ilmastosta-2023/>.
- Himmelroos, Staffan. 2020. "Attityder till det svenska – kontakthypotesen som förklaringsmodell." Teoksessa *Ur majoritetens perspektiv: Opinionsen om det svenska i Finland*, toimittaneet Staffan Himmelroos ja Kim Strandberg, 101–118, Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:sls-978-951-583-517-8>.
- Himmelroos, Staffan ja Kim Strandberg. 2020. "Introduction." Teoksessa *Ur majoritetens perspektiv. Opinionsen om det svenska i Finland*, toimittaneet Staffan Himmelroos ja Kim Strandberg, 9–31. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:sls-978-951-583-517-8>.
- Hämeenaho, Pilvi ja Eerika Koskinen-Koivisto. 2014. "Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet." Teoksessa *Moniulotteinen etnografia*, toimittaneet Pilvi Hämeenaho ja Eerika Koskinen-Koivisto, 7–31. Ethnos-toimite 17. Helsinki: Ethnos ry.
- Ihmisoikeudet. n.d. *Vähemmistöjen oikeudet*. Luettu 11.4. 2024. <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/vahemmistojen-oikeudet/>
- Juhila, Kirsi. 2004. "Leimattu identiteetti ja vastapuhe." Teoksessa *Puhua vastaan ja vaieta: neuvottelu kulttuurista marginaaleista*, toimittaneet Arja Jokinen, Laura Huttunen ja Anna Kulmala, 20–32. Helsinki: Gaudeamus.
- Kallberg, Ulla. 2022. "Sillä ainahan merimies sentään on erimies": *Merimiesidentiteetit muuttuvassa maailmassa*. Turun yliopiston julkaisuja. Annales universitatis turkuensis sarja – ser. b osa – tom. 592. Humaniora. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9015-3>
- Kansalliskielistrategia. 2021. *Kansalliskielistrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös*. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:87. Helsinki: Valtioneuvosto. Luettu 21.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163650/VN_2021_87.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kielilaki. 423/2003. *Kielilaki*. Luettu 10.11.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>.
- Klinkmann, Sven-Erik. 2017. "Svenska talande bättre folk': Mellan ironi, stereotyp och humor." Teoksessa *Föreställda finlandssvenskheter: Intersektionella perspektiv på det svenska i Finland*, toimittaneet Sven-Erik Klinkmann, Blanka Henriksson ja Andreas Häger, 301–328. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.

- Klinkmann, Sven-Erik, Blanka Henriksson ja Andreas Häger. 2017. "Introduktion." Teoksessa *Föreställda finlandssvenskheter: Intersektionella perspektiv på det svenska i Finland*, toimittaneet Sven-Erik Klinkmann, Blanka Henriksson ja Andreas Häger, 9–25. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Kuczynski, Anna-Liisa. 2010. "Translokala tillhörigheter? Finskheterens dimensioner på Åland." *Budkavlen* 89: 45–63. <https://doi.org/10.37447/bk.130088>.
- Kuula, Arja. 2006. "Yksityisyyden suoja tutkimuksessa." Teoksessa *Etikkaa ihmistieteille*, toimittaneet Jaana Hallamaa, Veikko Launis, Salla Lötjönen ja Irma Sorvali, 124–140. Tietolipas 211. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Liebkind, Karmela ja Anna Henning-Lindblom. 2015. "Identitet och etnicitet – och språk?" Teoksessa *Gruppspråk, samsspråk, två språk. Svenskan i Finland - i dag och i går* 1:2, toimittanut Marika Tandeflet, 183–137. Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland 799.
- Lindell, Marina. 2021a. *Språkbarometern 2020*. Forskningsrapport. Justitieministeriets publikationer. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-852-3>.
- Lindell, Marina. 2021b. "Miten ruotsinkielinen vähemmistö kokee Helsingin kieli-ilmapiirin?" *Kvartti. Kaupunkitiedon verkkolehti* 2/2021.
- Lukin, Karina. 2013. "Vähemmistö, marginaalit ja keskiöt." *Elore* 21(1). <https://doi.org/10.30666/elore.79120>
- Lönnqvist, Bo. 1981. *Suomenruotsalaiset. Kansatieteellinen tutkielma suomenruotsalaisista*. Jyväskylä: Gummerus.
- Lönnqvist, Bo. 2001. "Myten om den finlandsvenska familjen." Teoksessa *Gränsfolkets barn: Finlandssvensk marginalitet och självhävdelse i kulturanalytiskt perspektiv*, toimittaneet Anna-Maria Åström, Bo Lönnqvist ja Yrsa Lindqvist, 26–36. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.
- Mannila, Simo. 2020. *Syrjintä Suomessa 2017–2019. Tietoraportti*. Oikeusministeriön julkaisuja 2020:20. Helsinki: Oikeusministeriö. Luettu 27.9.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162517/OM_2020_20.pdf?sequence=1.
- Marttila, Annamaria. 2014. "Tutkijan positiot etnografisessa tutkimuksessa: Kentän ja kokemuksen dialoginen rakentuminen." Teoksessa *Moniulotteinen etnografia*, toimittaneet Pilvi Hämeenaho ja Eerika Koskinen-Koivisto, 362–392. Ethnos-toimite 17. Helsinki: Ethnos ry.
- Nilsson, Fredrik ja Lena Marander-Eklund. 2018. "Under ytan. Kulturanalyser av det bortglömda, dolda och triviala." *Budkavlen* 97:1–10. <https://doi.org/10.37447/bk.89667>.
- Nuolijärvi, Pirkko. 2005: Suomen kielet ja kielelliset oikeudet I: Teoksessa *Monikielinen Eurooppa. Kielipolitiikkaa ja käytäntöä*, toimittaneet Marjut Johansson ja Riitta Pyykkö, 283–300. Tampere: Gaudeamus.
- Nyqvist, Fredrika, Siv Björklund, Marina Lindell ja Mikael Nygård. 2021. "Being Small and Outnumbered: Service and Sociocultural Exclusion Among Older Linguistic Minorities in Finland." *Minorités linguistiques et société* 15–16: 39–64. <https://doi.org/10.7202/1078476ar>.
- Oikeusministeriö. N.d. *Kielelliset oikeudet*. Luettu 18.11.2023. https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/kieliesite_suomi_web.pdf/beb9d3bf-1a36-4f83-8863-ef9cd4e34460/kieliesite_suomi_web.pdf?t=1541426157000.

- Oikeusministeriö. 2019. *Moniperustainen syrjintä on tunnistettava paremmin*. Policy Brief 2, Syrjintä Suomessa. Ajankohtaista tietoa syrjinnästä ja yhdenvertaisuudesta. Luettu 25.2.2024. <https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/5376058/Policy+Brief+moniperusteinen+syrjint%C3%A4/22d8951f-aefc-691c-a551-6bc0318882d9/Policy+Brief+moniperusteinen+syrjint%C3%A4.pdf>.
- Olsson, Pia. 2016. "Kyselyaineistojen dialogisuus." Teoksessa *Kirjoittamalla kerrotut: Kansatieteelliset kyselyt tiedon lähteinä*, toimittaneet Pirjo Korhokangas, Pia Olsson, Helena Ruotsala ja Anna-Maria Åström, 155–178. Ethnos-toimite 19. Helsinki: Ethnos ry.
- Opetushallitus. N.d. a. *Syrjinnän määrittely ja lainsäädäntö*. Luettu 31.11.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/syrjinnan-maarittely-ja-lainsaadanto>.
- Opetushallitus. N.d. b. *Vihapuhe*. Luettu 29.10.2023. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/vihapuhe>.
- Opetushallitus. N.d. c. *Oma kieli – oma mieli. Oppilaan oma äidinkieli*. Luettu 11.2.2024. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/179673_oma_mieli_oma_kieli_1.pdf.
- Opetushallitus. N.d.d. *Kieli- ja kulttuurivähemmistöt*. Luettu 10.4.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kieli-ja-kulttuurivahemmistot>
- Opetushallitus. N.d.e. *Suomen kieli ja kirjallisuus*. Luettu 2.6.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/suomen-kieli-ja-kirjallisuus>
- Ortner, Sheryl. 1995. "Resistance and the Problems of Ethnographic Refusal." *Comparative Studies in Society and History* 37(1): 173–193.
- Paananen, Jenny, Meri Lindeman, Camilla Lindholm ja Milla Luodonpää-Manni. 2023. "Johdanto. Kielellisestä haavoittuvuudesta osallisuuteen." Teoksessa *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus. Kohti kielellistä osallisuutta*, toimittaneet Jenny Paananen, Meri Lindeman, Camilla Lindholm ja Milla Luodonpää-Manni, 6–24. Helsinki: Gaudeamus.
- Perustuslaki. 731/1999. *Suomen Perustuslaki*. Luettu 17.10.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>.
- Pitkänen, Ville ja Jussi Westinen. 2017. *Puhut sie ruotsia: Tutkimus suomenkielisten asenteista ruotsin kieleen ja ruotsinkielisiin*. Helsinki: Ajatushautomo e2. Luettu 30.9.2023. <https://www.e2.fi/julkaisut/julkaisut/puhut-sie-ruotsia-tutkimus-suomenkielisten-asenteista-ruotsin-kieleen-ja-ruotsinkielisiin.html?p557=6>.
- Pohtinen, Johanna. 2023. *The Kink Community in Finland. Affect, Belonging, and Everyday Life*. Turun yliopiston julkaisu – Annales Universitatis Turkuensis. Sarja – Ser. B osa – tom. 608. Humaniora. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9160-0>.
- Reuter, Mikael. 1997. "Svenskan i Finland." *Nordens språk*, 95–109.
- Reuter, Michael. 1999. "Är hurrin en hurrare?" *Reuters ruta* 8/9 1999. Kotimaisten kielten keskus. Luettu 6.6.2024. https://www.sprakinstitutet.fi/sv/publikationer/sprakspalter/reuters_rutor_1986_2013/1999/ar_hurrin_en_hurrare.
- Rossi, Leena-Maija. 2007. "Lasten leikkiä vai kovaa työtä? Sukupuoli tutkimuksen näkökulmana." Teoksessa *Sukupuolen kohtaaminen etnologiassa*, toimittaneet Pia Olsson ja Terhi Willman, 13–25. Ethnos-toimite 13. Helsinki: Ethnos ry.
- Ruotsala, Helena. 2002. *Muuttuvat palkiset. Elo, työ ja ympäristö Kittilän Kyrön paliskunnassa ja Kuolan Luujärven poronhoitokollektiiveissa vuosina 1930–1995*. Kansatieteellinen arkisto 49. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.

- Ruotsala, Helena. 2005. "Matkoja, muistoja, mielikuvia: Kansatieteilijä kentällä." Teoksessa *Polkuja etnologian menetelmiin*, toimittaneet Pirjo Korkinkangas, Pia Olsson ja Helena Ruotsala, 4–76. Ethnos-toimite 11. Helsinki: Ethnos ry.
- Saarela, Jan. 2021. *Finlandssvenskarna 2021: En statistisk rapport*. Helsinki: Svenska Finland folkting. Luettu 9.10.2023. <https://folktinget.fi/Site/Data/1597/Files/Finlandssvenskarna%202021%20statistisk%20rapport%20Folktinget%20KLAR.pdf>
- Sandell, Karin. 2022. *Parasiter och "bättre folk": Affekt i näthat mot det Svenska i Finland*. Akateeminen väitöskirja. Turku: Åbo Akademi. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-389-008-4>.
- Saresma, Tuija, Reeta Pöyhtäri, Aleksi Knuutila, Heidi Kosonen, Marko Juutinen, Paula Haara, Urho Tulonen, Kaarina Nikunen ja Jenita Rauta. 2022. *Verkkoviha: Vihapuheen tuottajien ja levittäjien verkostot, toimintamuodot ja motiivit*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:48. Helsinki: Valtioneuvosto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-298-5>.
- Saukkonen, Pasi. 2011. *Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää: Selvitys mediakeskustelusta Suomessa*. Magma studie 1/2011. Finlands Svenska tankesmedja Magma. Luettu 14.12.2023. <https://magma.fi/wp-content/uploads/2019/06/63.pdf>.
- Savolainen, Stina. 2021. "'Enda gången man hör eller pratar finska så är i skolan': Ruotsinkielisten opiskelijoiden kokemuksia suomen kielestä ruotsinkielisessä arjessa." *Sananjalka* 63(63). <https://doi.org/10.30673/sja.98427>.
- Siivonen, Katriina. 2008. *Saaristoidentiteetit merkkien virtoina. Varsinaissuomalainen arki ja aluekehitystyö globalisaation murroksessa*. Akateeminen väitöskirja. Kansatieteellinen arkisto 51. Helsinki: Gummerus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021042714877>.
- Skutnabb-Kangas, Tove 1988. *Vähemmistö, kieli ja rasismi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Steel, Tytti ja Jenni Rinne. 2019. "Affective Patterns Related to Unemployment: Experiences of Jobseekers Aged 50+ of South-Eastern Finland." *Ethnologica Fennica* 46: 61–83. <https://doi.org/10.23991/ef.v46i0.74276>.
- Suominen, Anne. 2017. *Sipilän hallitus ja ruotsin kieli*. Helsinki: Ajatushautomo Agenda. Luettu 11.11.2023. <https://agenda.fi/fi/julkaisu/sipilan-hallitus-ja-ruotsin-kieli/>.
- Tandefelt, Marika, 1999: Finlandssvenskan i tusen år. *Språkbruk* 3/1999. Luettu 8.6.2024 <https://sprakbruk.fi/artiklar/finlandssvenskan-i-tusen-ar/>
- Tieteen termipankki. 2024. "Kasvatustieteet: Asenne." <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:asenne>.
- Tilastokeskus. N.d. a. "Väestö ja yhteiskunta." Muokattu 3.4.2024. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html.
- Tilastokeskus. N.d. b. "Kuntien avainluvut." Luettu 4.1.2024. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=545&year=2021>.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Van Maanen, John. 2011. "Ethnography as Work: Some Rules of Engagement." *Journal of Management Studies* 48(1): 218–234. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2010.00980.x>.
- Vanha-Similä, Maria. 2023. "Sukupuolittunutta selviytymiskamppailua: Karjatilojen arki museon nykydokumentoinnin valossa." *Elore* 30(1): 5–33. <https://doi.org/10.30666/elore.115425>.
- Väistö, Janne. 2017. *Toinen kotimainen toisen tasavallan Suomessa: Ruotsin kieli pakolliseksi aineeksi peruskouluun vuonna 1968*. Väitöskirjatutkimus. Turku: Åbo Akademi. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-765-863-8>.
- Yhdenvertaisuuslaki. 1325/2014. Luettu 30.11.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>.

Åström, Anna-Maria 2001. "Är dubbelidentitet möjlig?" Teoksessa *Gränsfolkets barn: Finlandssvensk marginalitet och självhävdelse i kulturanalytiskt perspektiv*, toimittaneet Anna-Maria Åström, Bo Lönnqvist ja Yrsa Linqvist, 37–49. Helsinki: Svenska Litteratursällskapet i Finland.

FM Stina Savolainen tekee väitöskirjatutkimusta Turun yliopiston etnologian oppiaineessa Pohjanmaan ruotsinkielisten nuorten aikuisten identifikaatiosta ja kulttuurisesta kuulumisesta.